

" KİTABELERİN DİLİ VE....
RUMİ MEHMET PAŞA CAMİ
(H.876/M.1472)

اموالدار الرفيع قدبنا هذا البناء
طالباً من لطف حق اجره دارالبقا
انه لما رجا من ربه حسن القبول
قال في تاريخه (ومتا تقبل ربنا)

DİVAN EDEBİYATI MÜZESİ
Adnan Halil ALPAY
Teknik Ressam
14.3.1997

" KİTABELERİN DİLİ ...ve "

RUMİ MEHMET PAŞA CAMİ

(H.876-M.1471-1472)

"Fetihle birlikte TÜRKLERİN İSTANBULUN ASYASI'nda inşa ettikleri " ilk bina ve bir kitabe...

"Anlamlı sunuşla his perdesine **konan** kelimeler şöyle devameder"

"Yüce ve daimi olan emir bu binanın yapılmasını sağladı."
Cenâb-ı Haktan ecrini ahirette umarak.
Çünkü bunu eden kimse Rabbından hüsn-i kabul ummaktadır.
Şair bu binanın tarihi konusunda derki ya rabbi bizden bu hayrı kabul eyle(1).

"Emrüddârrürrafî' kad bina hazel bina-i".
Taliben min Lütfi hâkkü ecrehe dârül bekâ.
İnnahu lima reca min rabbihi hüsnil kabul.
Kale fî tariheh(minna takabbel rabbena).

...ibaresiyle serzenişini orda kalarak ve bu mimari eserin ağır başlılığıyla başbaşa bırakır.

Anlam,mimari,taşların dile gelen dilsizliği,mekanın atmosferindeki akvaryum ve bu coğrafyada ilk taş o günden bu güne buradayım ve denizin tüm derinlik ve enginliğine bakar dururum... der.

Fatih Sultan Mehmet in Konya yı almasından 4 sene sonra inşa edilmiştir.Süreç Fatihin 2.nci defaki hükümlüğü döneminin işaret eder.İstanbuldaki Murad Paşa Camisiyle aynı yılda yapılmıştır.

Müslüman Türklerin İstanbulda yaptırdıkları ilk bina olması bakımından spesifik bir önem arzeder.Bursa camilerine plan olarak benzerlik gösterir.Daha önceleri Cami müstemilatı olarak medrese,şadırvan ve hamam gibi binalarda mevcut olduğunu çeşitli yazılı kaynaklar belirtir.

Bu anıtsal tarihi bina tüm boğaza hakim bir yerde kırmızı,sıra sıra dizilmiş horasan tuğlalarıyla bu gün inşa edilmiş bir görsellik verir Cami içi mekanda beyaz badanalı zemin altında yapıldığı devrin veya tamir edildiği devrin renkli kalem işleri vardır.

Restorasyon sonucunda orjinal süslemelerinden bırakılan kısımları da görmek mümkündür.Minber ahşap olup çeşitli renklerle boyandığından en son beyaz yağlı boya ile boyanmış olup ahşap malzemenin görsel olarak estetik görünümü kaybolmuştur.

Malakari tarzda alçıdan olan mihrap ve mihrap üstü Celi Sülüs hüsn-i hat yazı harikadır.38 pencereden ışık alan iç mekan ve akustik düzen görülmeye değer bir güzellikte ferahlatıcı bir atmosfer arzeder.

Caminin önünde bir kuyu ve kitabeli bir tekne bulunduğu yazılı kaynaklar ileri sürmekle beraber bu gün bunlardan kitabeli tekne ilgili yerde olmamakla beraber bir ara orada bulunan çınarın altına atıldığı belirtilir.Cami arkası kible tarafında hazire ve türbe bu mekanın diğer parçalarını ihtiva eder.

Cami içinde Sami efendinin harikulade Celi Talik levhaları ve Arif efendinin Celi Talik levhaları bulunmakta iç mekana görsel bir başka atmosfer sunmaktadır.

Rumi Mehmet Paşa Camisinin önünde ŞEREF ABAD Sarayının su deposu bulunmakta olup şimdi harap haldedir.

25 nisan 1340(M.1924)yılında İstanbuldaki cami ve mescidleri tasnif eden ve sınıflandıran resmi vakıflar defterinde Rumi Mehmed Paşa Cami 4.ncü sınıf camiler arasında 107 no ile kayıtlı olduğunu İbrahim Hak- kı Konyalı Üsküdar Tarihi 2.nci cildinde s.249-252 de belirtir.

Parantez içindeki harfler Ebced hesabıyla toplanınca H.876/M. 1472 tarihi çıkar.Edebi olarak düşürülen tarih Caminin yapım tarihini ortaya çıkarır.İnşa kitabesinin turkuaz renkli zemini,altın varaklı karahisari tarzı dik muhakkak hüsn-i hat,girift olarak resmedilen arapça inşa kitabesi özgünlüğünü halen korumaktadır...

1-İnşa kitabesinin Arapça anlamı Marmara Üni.İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Doç.Hasan Kamil YILMAZ bey çevirmiştir.

BİR NOKTA...VE HÜSN-İ HAT "RUHİ MÜHENDİSLİK"

Günümüzde hüsn-i hat(güzel yazı yazmak)sanatı hemen hemen bir çok ülkede bir kaç meraklının özel çalışmaları ile icra edilen ve varlığını sürdüren kılasik bediî bir sanattır.Hüsn-i hatla uğraşanların sayısı azda olsa sevgi duyanları,meraklıları bir hayli ve her kesimden süregelmektedir.El sanatlarının en zoru ve sonuç olarak eser yönünden görsel olarak göz zevkini estetik yönden tatmin etmesi,insan ruhunu ve iç alemini naze-nin okşaması yönünden en güzeldir.

Ruhani bir hendese(mühendislik)olan hüsn-i hat çok yazılmayla ilerleyen ve norm ölçüler içerisinde görsel olarak güzel bir estetiğe bağlı-kalem ve mürekkep akış hareketi öğreten kişinin elinden görülmelidir.

Genelde sanat Millet ve toplumların duygu ve düşünce birliğini,kültürel vb.etkileşimleri sağlayan önemli bir unsur ve özel bir konuma,iletişime sahiptir.Sanatsız kalan milletlerin hayat damarlarından biri kopmuş vecizesi aynı anlamı vurgular.

Sanatın irade ve terbiyesindeki gücünü bilen atalarımız tahsil çağına gelen genç nesli kötü alışkanlıklarından uzaklaştırmak,onları bu bağlamda motive etmek ve el melekesi(hüsn-i hat-Güzel yazı yazmak)ruh ve bedene,hayat disiplini,özellik kazandırmak için geleneksel kılasik Türk ve İslâm sanatlarından hüsn-i hat,ebru,minyatür,musiki,tezhip(Kalemişi),cilt vs.ve bu bağlamda daha birçok sanatlara yönlendirir ve bu sanatlarla uğraşanların güzel ahlakada(hüsn-i ahlak)sahip toplumsal yaşamın huzur ve güveni için çocukların kırılma devri olan yaş halindeyken meşk ve mürekkebat(karalama-eksersiz)ettikleri gibi toplumsal yaşamda bireysel olarak faaliyetleride gelişip,olgunlaşıp ilerlerdi.

Hüsn-i hat ile sabır ve devamlı çalışma,düzen,intizam,temizlik gibi bireyde aranılan özelliklerde oluşurdu.Ücretsiz ve tamamen arı ve arınmış eğitim ve öğretim merkezlerinden ferdler birey olarak topluma zararlı alışkanlık ve düşüncelerden arınmış bir şekilde toplumun iç hayatında toplum toplum düzenine hediye edilirlerdi.

Estetiğin görülebilmesini ve güzeli öğretir,geleneksel Türk İslâm sanatlarının gelişim ve ilerlemesini,bediî zevkleri sanat bağlamında geliştirirlerdi.Millî ve Dini hayatın ve bunların toplum yaşantısındaki iz düşümlerini,değerlerini bireyselden,toplumsala,ulusaldan,uluslararası bir kültürel,görsel,estetiksel boyutta mobil olarak güncel tutar,ruhun madde üzerinde hakimiyetini ,kişisel duygu ve hislerin toplum ve toplumsal yaşam dezavantajlı kısımlarını yontarak irade ve nefis terbiyesinde önemli rol oynarlardı.

Güzeli ve güzelliği,estetigi yakalayan bir varlık olarak dünyaya gelen birey onu daha evvel görmüş gibi ve tanıyormuş gibi anımsar ve hissiyle hayranlık duyar.

Lakin herkes kendi talebi nisbetinde duyar ve anlar...İnsanın aslına doğru hareketi ilahi aşkın eseridir.Aşk ilahi nazargahın(kalp)güzele ve estetik değerlere doğru yolculuğudur.Yani seyir defteridir.

Sanatı,yaratıcının hoşnutluğu için ve insanlığın ilerlemesi için kullanılan ve bu bağlamda nicemakamlarla ve deruni duygularla musiki icra eden Dede efendi,ser mimaranı hassa Mimar Sinan,İtri,hüsn-i aşk şairi Şeyh Galib bir Urfalı Nabi,bir Şeyh Hamdullah,bir Rakım vb.daha niceleri bu büyük ve özel her biri kendi ilgi alanına giren sanatlarda estetigi yakalamış ve orhoşgörü ile bireyselden,toplumsala,toplumsaldan evrensel kültüre armağan edip sunmuş yukarıda anlatılan sınırlar ölçüsünde büyük ve unutulmayan ve sonsuza değin kalacak kalıcı estetiksel ve görsel eserler verdikleri ve her biri kendi ilgi alanında otorite olmuş ekol sahibi sanatkarlar olarak görülmeleri hep o sanatlara olan sanat aşkları ve estetigi yakalayabilme hisleri ve bu günlere kadar taşıyan ve iz bırakanları olarak bilinir.

Hüsn-i hat önce zihinde şekillenir,sonra el ve göz akabinde irade ve sıtasıyla meydana gelir.Avrupanın bugün modern resim anlayışıyla varmak istediği bir noktaya,ilerlemeye Türk hattatları asırlar öncesinden ulaşmışlardır.Nitekim Avrupalı olan ressamalarda fikirleriyle bu noktayı vurgulamaktadırlar.

Bir rivayete göre hüsn-i hat bir eser gören PIKASSO şöyle der... "Ben resimde varmak istediğim nokta buydu. Bu noktaya Türk hattatları hüsn-i hat eser, çizgi ve estetik görseelliğine çoktan varmışlar..." diye belirterek hayranlık ve teccessüsünü ifade eder.

Aynı şekilde her hattat iyi bir ressamdır noktasına, estetiği gören ve yakalayan, fikri ortaya çıkmış olur.

Aynı örneklemede olduğu gibi MOTZARD Mehter musikisini veyine bir DONIZETTI Paşa kılask musikiyi dinlediği zaman ...İşte demiş müzik bu... diyerek teyit etmiştir. Hatta DONIZETTI Paşa ... Eyyüplü Hacı Arif beyi dinleyince (Dolmabahçe Sarayında) ben musikiyi dinledikten sonra bunun evrensel olduğunu daha iyi anladım... diye hayranlığını ifade etmiştir.

Avrupalıların ve geçmiş medeniyetlerin kendi dini görüş ve duyuşlarıyla büyük önem verdikleri ve tapındıkları kendilerince kutsal heykel, lahit, ikona vs. mermer ve taş sanatının en güzel harika eserlerini meydana getirdikleri bilinen ve sanat yönünden takdir edilen bir olgudur.

Oryantalist ve Türk kültür, sanatı üzerine araştırma, inceleme etüdları yapan yabancılardan, Avrupalıların çoğunluğu bizim Türk kültür ve sanat ortamında yeterince çalışılmayan ve hakkındada pek yayın, makale olmayan adeta bir minyatür, ebru, hüsn-i hat güzellik ve estetiğinde yüzbinlerce çeşit ve formda kültürel zenginliğimizin bir başka nokta ve detayı olan Mezar taşlarımıza hayran kalıp ve yukarıda anlatılan 3 örnekte olduğu gibi algılanmakta O noktayı vurgular hassasiyetlerini görmekteyiz.

Türk sanatkarlarının eserlerini evlerinin baş köşesine adeta bir talodanda öte, bir saygı ifadesiyle estetik zevkin görseelliğinde bakıp korumaktadırlar. Bireysel olarak bedensel iç alemlerindeki ruhun sanatta aradığı ali inceliği bir gül koklar gibi terennüm etmektedirler.

Mezar taşlarının son dönemde yoğun olarak ilgi alanlarına girmeleri icra edilen sanat ve estetik görseelliğidir ve hatta daha ileri düzeyde bir uygulamalarıda şudurki oluşturulan kültür zenginliği ve evrenseelliğine, sanatkarın el emeğine saygıyı gerektiren bir noktada üretilen ve evrensel değer ve kültür ortamına sunulan mezar taşlarının yazılarını kazıtıp veya yarıdan bölüp musluklar yerleştirdikleri duyulan ama arzu edilmeyen bir realitedir. Üretilen eserin özgün şekilde orjinalitesinin olduğu gibi dış etken ve müdahalelerden korunması gereken önemli bir husus olup kültür ve sanat camiasında, restorasyonu yapılan eserlerde de amaç birşeyi yeni hale getirmek veya katma, bölme değildir. Eserin durumuna göre kısmı bir iyileştirme sağlamak ve bu bağlamda özgünlük ve orjinalitesini bozmadan sonsuza değin hayat vermektir. Her alanda ileri kültür düzeyini ve sanatını, estetiğini yakalamak insanların ürünlerinin, el emeğinin kendi ilgi alanlarında otorite olan kişilerin onayıdır.

Hollandalı bir ressam olan ZIEF KILİMENT şunu belirtir... "siz kendiniz zin kıymetini bilin. Her şeyiniz sanattır..." diyebilmiştir.

Doğrusu bu topraklarda yüzlerce medeniyetin ayak izlerini ve kültürlerinin seslerini duydukça Hollandalı ressamın kelimelerinin seslendirdiği anlam bütünlüğünü duyar gibiyiz.

İslâm fıkına göre resim suret teşkil etmesinden ötürü hüsn-i hatta yönelen binlerce zeka harikulade ve hüsn-i hattın her çeşidinden görseel ve estetiksel yoğunlukta her türlü buluş ile bu sanatı icra ederek eserler ve levhalar hazırlamışlardır.

Ve sonuç olarak şu yargıya varabilmekteyiz Avrupanın ve geçmiş medeniyetlerin kendilerince kutsal saydıkları heykel, lahit, ikona, vs. sanatında daha ileri bir düzeyde Türk kültür ve sanatının nadide, ve nazenin taş ve mermer sanatının harika örnekleri olan Türk İslâm sanatının Mezar taşları zengin, motif, desen formu ve kültürü; Avrupanın senfoni, konçerto, vs. müziklerinden ileri bir düzeyde Mehter musikimiz ve yine Avrupanın resim sanatından ileri bir düzeyde olan hüsn-i hat sanatımız önemli bir övünç kaynağı-mız ve tuğrayı hümayun mührü gibi evrensel kültürde benimsenmiş ve teyidiyle onaylanmış bir realitedir.

Tabiatla şöyle bir göz gezdirince bu bazen gökyüze, su içide, yer üstünde olabilir. Görseel olarak görüntüsünü beynimize bir kompitür gibi resmini çektiğimizde onu uzun bir müddet her hangi bir hafıza kaybı olmadığı müddetçe hep hatırlarız veya hatırlatacak bazı sebebler daima oluşur.

Bir hüsn-i hat yazıda olduğu gibi mevcut olan her şey matematiksel bir hesap ve işlem ve hatta estetik gerektirir ve bu hepde öyledir ve öyle olagelmektedir. Hüsn-i hattın norm ve estetik inceliklerinin oluşabilmesi için ölçülendirme denilen ve hangi kâş kalem incelik ve kalınlığında hüsn-i hat yazılıyorsa o milimetrik uç ebadında BİR NOKTA oluşur, oluşması gerekir. Bu bir nokta bir dairenin odak noktasından başlayarak çeperlerine 45 derecelik açılardan teğet geçen 4 genden oluşur ve bu bir nokta kâş kalem hüsn-i hat yazının neresinde dolaşırsa dolaşsın oluşumu hep o bir noktayı gösterir.

Tıpkı Mevlevî tasavvuf felsefesine göre SEMA eden dervîşin dönüşü, duruşu, tennuresinin etek kıvrımı, ellerini sağ yukarıya açık, sol elinin yere doğru kapalı dönük hali ve bir pervanenin ışık etrafında raks etme tasavvufî düşüncesinin yoğun iç alem boyutunda huzur bulması, hakeza çerke folkloründe aynı SEMA şekliyle oynaması hep hüsn-i hat boyutunda olduğu gibi matematiksel ve estetiksel o bir noktayı gösterir.

Bu bağlamda dünyanın ve insanın kendi eksenî etrafında his etsin ve ya etmesin dönen ve mobil olan her şey aynı hareketi canlandırmakta ve bir noktaya seyir halindedir. Bu seyir halini incelerken canlılar âlemin sesiz sakinlerindedir ve şu işaretlere tanık olmaktan kendimizi alamayız.

Ekolojik dengeyi sağlayan ve ayrılmaz, olmazsa olmaz şartı olan tabiat, canlı varlıklarının yaratıcısı el ile hiç bir insan eli değmeden mesaj bırakılmış bazı çizgiler teknolojik bir gelişme ve her alanda kullanılabilecek bir kodunu hatırlatır. Bu çizgiler hüsn-i hat çizgiler olunca insan bir başka heyecan ve o sır perdesini aralamak için başka duygular sarar.

Hayvanlar âlemine yansıtılan hüsn-i hat çizgilerden bir kaç belginin örnekte olduğu gibi diğer yaşayan canlı tabiat varlıklarında şunları görmekteyiz. Akvaryumcular arasında LEPİSTES denen balıkların PANTER diyi isimlendirilen türünden derisi, desen desen, çizgi çizgi ve bir estetiksel görsellikte bir hüsn-i hat yazı.

Yüce yaratıcının adı "ALLAH" ve balığın değişik açılardan çekilmiş fotoğrafları üstündede yapılan incelemede başka yazılarda görünmektedir.

Bu balığı farklı kılan üzerindeki çizgilerden oluşan ve bir anlam ifade eden yaratıcının yüce ismi. Lepistes denen balığın Panther türünün desenleri çok güzel ve desenlerinin arasına bir hüsn-i hat yazı gizlenmiştir.

Görsel olarak fotoğrafı değişik açılardan çekilen balığın detayları üzerinde göz gezdirirken, göz balığın kuyruğundaki hüsn-i hat yazının Muhakkak türü ile (Elif harfi divanî hatla) insan eli değmemiş bir nazenî estetik ve güzel bir yazıya takıliveriyor. Canlı ve her an mobil tarzda hareket halinde olan bu balık vb. ri tabiatda var olan nesnelerin görüntülerinin görsel olarak belge haline gelmiş güzel arı bir örneğidir.

Fotoğraf sanatçısı, Sanat tarihçi A. Cihat KURKÇUOĞLU (Harran Üni. Öğretim üyesi) 3,5 cm. boyundaki siyah zemin üzerine sarı renkteki akvaryum balığının kuyruk yelpazesinde en güzel ve el değmeden bir hüsn-i hat yazı ile ALLAH yazdığını, ve bu anlamlı mucizeyi görüp çekmesi karşısında büyük heyecan duyduğunu ve 15 gün geçmesine rağmen unutamadığını ve etkisinde kaldığını belirtir.

Görmeye değer yaratıcının adı hatırına sevgiye layık bu balık gibi kozasından çıkmış ve kaynar kazandan ipek olmaktan kurtulmuş uçmaya hak kazanmış bir kelebek ve kanatlarının sağ ve sol tarafı simetri (müsenna-nalı) tarzda ALLAH ibaresi ve yine 3. ncü bir örnek yine bir akvaryum balığı ve gövdesinde siyah renklerle harflerin olduğu ALLAH ibaresi.

Ve bunların seslendirdiği anlam, mesaj ve bu gibi ilginç; ilginç olduğu kadar düşündürücü noktaların hep yaratıcının güzel ismi üzerinde odaklaşması, devam eden hayatın, yanan pirojektörün, seyir halinde bilgisayar ekranının internet hızında, yazının başından beri vurgulanmaya çalışılan orar, özgün, estetiksel nazenîliği, görsellğin objektifliğini ve ruhun sarıta aradığı ali inceliği ve tüm bunların duygu bütünlüğünü anlatır.

Görsel olarak gören göz güzeli görür, güzeli gören güzel şeyler yapar.

15.1.99
panatösal mozaikler
günümüzde harman
ekleniyorsa birlikte
verildi...

Adnan ALPAY
Teknik Ressam
Divan Edebiyatı Müzesi
9.1.1997

HİCRİ:1189'DAN 20.ASRIN SONUNA KADARKİ
"ŞANLI URFA'LI HATTAT'LAR"

A.Halil ALPAY

9.07.1992

- 31-MUHAMMED ALİ CADUK (ŞanlıUrfa Cumhuriyet İlkokulu Öğretmeni)
32-MAHMUD DÖRTBUDAK (ŞanlıUrfa İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ).
33-Konya İLAHİYAT FAKÜLTESİ MEZUNU (İsmi şimdi hatırlayamadığım
Meşkləri bende var. ÖMER DEVECİOĞLU VE CEMİL TEKİN
onu tanıyordur. (Muhtemelen Ömer isminde).
34-BAHADDİN DÖĞÜCÜ (Demirci/ARABİZADENİN talebelerinden.
Münib ve başka talebelerle birlikte Kazancı Pazarında
Eski ÖMERİYE CAMİİ'nde BEHCET Beyden MEŞK alan öğrencilerin-
dendir).
35-ARABİZADE'nin kabir taşını (Ta'lik) yazan hattat.
36-Köroğlu kahvehanesi yanında kebabçıda hafız, müezzin, hattat.
Muhammed Fikri Bağcıoğlu
37-Ketebehu abdehu el Fakir Hasan Bin Habib Darızade.
(Rızvaniye Camiî kapı üstü kurşun kaleme
"Üdhulaha biselamin aminin" yazısı.
38-Ketebehu Zeynel Muabirin Karevi...?... 1231.
(Rızvaniye Camiî kapı sağında taşta yazısı var).

34- Martafa Merkez orta etutu dindari 39etmen.
40- " boyin ortadarsi 29etmen

Önemli bir nokta = 1976 yılında.

A. Halil ALPAY

A. Halil ALPAY

Güzel sanatlar akademisi
geleneklik enstitüsü.
ARER hakkında (Fotoğraf ARER'i) Resam M. Aytaç Çetmiş Çomakçı
8-10 derece filmiyle ilgili 9.07.1992 500 karelik
fotoğrafı

Bu fotoğrafların 22.07.1992
tarihinde İstanbul'da ki birim
denetimci tarafından 1. derece
fotoğrafların 22.07.1992 tarihinde
tarihinde 1. derece
M. Aytaç 1995'te 1. derece

1- Muhammed Koca A. b. İsmail Lurani Lurani Kampere olan çok bağışları ve güzel kışperleri (TAMK.) bulunmaktadır. Rıza'ya Mustafa (Beyut Rossani) "pergamentleri" gibi URFA-1988. s. 46. (kitabında Iraklıyı 1225'tin diye okunmuştu)...

Notun: Bu hattatların ve varpa günümüzde yetißen hattatların fotoğraflı birer özge-
mişi yazılacaktır.

Eski ve yeni hatırlar her bir sıvaya göre düzenlenmiştir.
Çıkma ve girme sırasında sıvalı duvar üstüne çok satır nizamlı ve girme c. süsü
yazılar vardır bütün pencere ve Revak ayaklarında topdağı, kırımlı hatları
pencerelerde sağ üst köşede "beytate beytate lema talektül et late" c. süsü
yazı vardır. Bu yazılar 1977 baharında editörün oltunda kırımlıdır.
Mercedin kızı mermerinin her yanında pencere ve diğer yazılar vardır.
merkadın yazı nizamı tıfıl yazısı bilinmiştir.

« TARİH'TEN ŞANLI BİR YAPRAK ARAPGİR'Lİ ALİ RIZA »

BEY(İ)

VE

GELECEK NESLE HATIRATI'NDAN URFA MİLLİ
MÜCADELESİ.

16.10.96 - 1944
Tarih ve nesle için
dergi ve nesle için
Fatih dergi ve nesle için
dergi ve nesle için
Fazlın edili...

« "BİR TELGRAF EMRİ VE İŞGAL'E KARŞI PROTESTOLAR" »

I- ALİ RIZA BEY/Jandarma Yarbay ALİ RIZA TÜRKSOY. 1292

ARAPGİR doğumlu. URFA Jandarma Komutanlığından
sonra Diyarbakir Alay Komutan vekiliği yaptı, daha
sonra Sinop'a atandı. HATIRATI'nı Sinop'ta iken
bastırdı.

1931 yılında İstanbul Bölgesi Jandarma

Müfettişliğinden emekli oldu. 194 yılında vefat etti.

12'ler olarak bilinen kurulu başkanındır. (M.AKALIN-
95).

(Makale ya)

"DÜNYA BARIŞINI, BARIŞ İÇİNDE OLMAYI İHLAL EDEN BÜTÜN
HÜKÜMETLER İMHA EDİLMELİ (1)"

Adnan Halil ALPAY
Teknik Ressam
Topkapı Sarayı Müzesi
16 Nisan 95-Üsküdar

1- Ahfada yadigar-URFA MÜCAHEDESİ a.g.e. sayfa: 20, son kısım.
"ALPAY Adnan Halil-AHFADA YADİGAR-URFA MÜCAHEDESİ /ALİ
RIZA -M.1924 (SİNOP) Transkripsiyon 14 za 1412 (18 Mayıs 92-
Üsküdar)

Günümüz türkçesine metnin sadeleştirilmesi 25 Aralık 93"

Not: Konuyla ilgili bilgi ve dökümanlar Latin harflerle ilk defa
neşredilmektedir.

“ Bir misafir gibi gelseydiniz sizi BİRECİK'te karşılardım... ”
ALİ RIZA

Sayfa: 8/102.ncı satır. (~~Metnin her satırına birer numara verilmiştir.~~)

Mazi ihya edilmez sadece hayâl olunur.

Geçmişe yeniden ümitlenenleri zamanın akışına bırakmak isabetlidir (1)

Genç nesillere tarihi, açık, belgelenmiş ve inkarı mümkün olmayan delillerle anlatmakta yarar bulurum.

Gerçeğin belirlendiği yerde, inkar fırtınası dimer(2)

1-)BARDAKÇI İlhan (Murad) Vahdettin'den M. Kemal'e sayfa-13

2-)A.g.e. s-14 (2).

ÖNSÖZ

(fr. préface)

Mondros mütarekenamesinin bile aksine (H.1335-M.1919) senesi martının 7. gününü itilaf ordusu tarafından işgal edilen mübarek alınlı URFA'nın işgalden sonra geçirdiği muhtelif safhanın küçücük bir tarihçesi kaleme alınmak ve yayınlatarak GELECEK NESİL'e bırakılması arzum oluyordu.

URFA MÜCAHEDESİ (MİLLİ SAVAŞI) ve mücadelesinin başlangıcından sonuna kadar geçirdiği acı günleri birer birer söylemek o uğurda savunmada bulunanların ellerindeki resmi belgeleri biraraya toplamak hususunda askerler arasında MÜCAHİD'ler müzakereler için (H.1337-M.1921) senesinde tesbit edilmişse de o vakit bu belgelerin bazı düşünceler üzerine yayını uygun görülemediğinden basımı geriye bıraktırılmıştı.

Bu defa mücahid muhterek Kozan mebusu ALİ SAİB bey savaşın kendine ait kısımlarını ihtiva eden [URFA'nın KURTULUŞ MÜCADELESİ] ismiyle bir kitap neşrediyor.

Fakat memleketin kurtarılması uğrunda kendisiyle beraber çalışanlara ve daha sonra kahramanca savaşanlara bir iftihar payı vermediği yönden kumandan esaslı, lüzümlü ve gerekli bilgiye sahip olmadığı, resmi belgeleri ve 30 adet fotoğrafı içinde bulunduran tarihçemizi [URFA MÜCAHEDESİ] ismiyle ve GELECEK NESİL'e hatıramız olması ve Türk Tarihinde belki bir yer bulmak üzere URFA'nın kahraman ümmetine okutarak tenbihime dikkat çeker ve arkasından yürüterek takdime cesaret ediyorum.

Ve minellahittevfik

URFA
Eski Jandarma Kumandanı
Kaymakam
Ali RIZA

İngiliz'lerin URFA'yı İŞGALİ basravi ve Arab AŞAİRİNE (1) daha ziyade kuvvet verdi memleketin ahvalini yakından dolaşarak görmeyi arzu eden General ALLANBEY maîyetinde İngiliz Kaymakamlarından GENBELİĞ'i ve basravi'nin amcazadesi olan Derviş Hammi ATİ(HEMME ATE) olduğu halde Diyarbakır mıntıkasına seyahate çıktı.

Bu seyahate müteakip GENBELİĞ'in verdiği RAPOR üzerine General ALLANBEY tarafından 12 maddelik bir MÜTAREKE ^{tebliğ} _(ekir) edildi.

Bu MÜTAREKENAME'yi o zaman aciz İstanbul Hükümeti kabul ederek Liva (İl) ve merkeze bağlı yerlere tebliğ eyledi.

ALLANBEY'in verdiği ve İstanbul Hükümeti'nin kabul ettiği 12 maddelik EK MÜTAREKE METNİ altında eklidir:

1- AŞİRET'ler hakkında 14 Şubat 95 TARİH VE MEDENİYET dergisine verilen makaleden yararlanılabilir.

URFA hakkında SALNAME -1927/İst. İlhami Fevzi matbaası s.106.

Türkçeye Çeviri (Transkripsiyon) ALPAY Adnan Halil (26 Ocak 95-Üsküdar).

GENERAL ALLANBE'NİN TEBLİĞ ETTİĞİ MÜTAREKE
— « METNİ URFA MUTASARRAFLIĞI'NA » —

- 1-6.Ordu Kumandanı Ali İhsan Paşa(Sabis) yeri değiştirilecektir.
- 2-6.Ordu silahsızlanacak,top, mitralyöz ve silahlarını tayin edilecek bir mahalde Mısır Kuvve-i Seferiyesine teslim edecektir.
- 3-Tarafımızdan emredildiği zaman ahalinin silahı alınacaktır.
- 4-Kontrolümüz altında bulunan mıntıkadaki Jandarma askeri tarafımızdan lüzümsüz görüldüğü vakit terhis edilecek ve silahları alınacaktır.
- kontrolümüz altında bulunan Türk Jandarmaları terhis edilinceye kadar Mısır Kuvve-i Seferiyesi emrinde bulunacaktır.
- 5-Hakkında irtikabı tebeyyün eden Türk Memurları Mısır Kuvve-i Seferiyesi tarafından yeri değiştirilecektir. Bu memurların yerine tayin olunacak memurların isimleri tasdik olunmak üzere Mısır Kuvve-i Seferiyesi Kumandanlığına tevdi olunacaktır.
- 6-Bilumum Ermeniler arzu edildiği vakit Mısır kuvve-i Seferiyesi tarafından memleketlerine iade edilecektir. Hane, arazi ve emlakî hemen onlara iade olunacaktır. Ermenilerin emlakîne yapılan zarar ve ziyarı takdir etmek için icabeden mahalli ziyarete gidecek zabitanımıza büyük kolaylık gösterilecektir.
- 7-Suç işleyen kişi tutuklanacaktır. Asayiş ve genel huzuru ihlal etmekle şüphe edilen kişi tutuklanacaktır.
- 8-Mısır Kuvve-i Seferiyesi Konya'nın doğusundaki bütün şimendifer yolların kontrol edecektir.
- 9-Mısır Kuvve-i Seferiyesi bütün telgraf ve telefon haberleşmelerini kontrol edecektir. Hiçbir Türkçe şifreli telgraf kabul edilmeyecektir.
- 10-Mısır Kuvve-i Seferiyesi terhis edilecek 6.ncı Ordu Askerini başlangıçta haftada 900 asker olmak üzere memleketlerine iade ettirecektir.
- 11-Türk Hükümeti bizden firar eden Hind Diyarbakır askerini bize teslim edecektir.
- 12-Bilinmelidirki Mısır Kuvve-i Seferiyesi arzu ettiği mahalli işgal edecektir.

İHTAR-8.ncı maddedeki Kontrol kelimesinin manası Mısır Kuvve-i Seferiyesi istediği tarzda ve istediği zamanda Bağdat Hattı'yla gerek askeri ve gerekse mülkî nakliyat yaptırmaya selahiyeti olacağı ve her cins emtiayı her zaman nakletmekten Bağdat yolunu menetmekte selahiyeti olacaktır. *Bu şartlar Mısır Kuvve-i Seferiyesi Baş Kumandanlığı tarafından*

Derseadet'te bulunan Türk Hükümetiyle bil mukavele yapılan şartlardır.

~~1920 Kanunu Sani 1920 Mısır Kuvve-i Seferiyesi Baş Kumandanı General~~

19. Kanunü sani 1920

ALLANBEY
Mısır Kuvve-i Seferiyesi Baş Kumandanı
General
ALLANBEY

BİL FİİL İŞGAL

Mısır Kuvve-i Seferiyesi Kumandanlığı TRABLUS'un işgalinden sonra üstteki 12 maddelik 2. Mütareke Ahkâmını Liva'ya tebliğ etmiş ise de Liva makamı İstanbul Hükümetince tasdik edilmedikçe tatbiki mümkün olamayacağını cevaben bildirmişti.

Bu esnada Kilis kasabasının işgali ve Anteb'e doğru bir İngiliz Süvari Bölüğü'nün yürüdüğü haber verildi. Müteakiben zavallı Anteb işgal olundu. Anteb'in işgalinden bir iki gün sonra yine bir süvari Bölüğü'nün Nizib istikametinde ilerlediği haber alındı.

Bu esnada Suruç aşair başlarıyla görüşmek üzere Arappınar İstasyonu'na İngiliz Generallerinden Deyulbes'in geleceği bildirildi. (Asiret) Başlarına vereceği konferansda Kaza Kaymakamının bulunmasında bir zarar olmadığıda bildirildi.

Mutasarraflığın emriyle Suruç Kaymakamı Şevket Bey başları ile birlikte gidecekti. General Arappınar'a geldi konferansa başladı. Evvela kendi Hükümetinin kuvvet ve şevketinden bahsettikten sonra [burası ; bulunduğumuz bu yer Türk Hükümeti'nin memleketi ve sizlerde bu hükümetin uyruğu olduğunuz şüphe yoktur] diyor.

Sureten nasihat ve tavsiyede bulunuyordu. Bu toplantı konferansda başları bağlamında çağırılmış olan Ketganlı reisi Basvari kendisiyle aşiretinin Osmanlı Uyruğu olamayacağını eski dostu bulunan İngiliz'ler kabul etmediği taktirde herhangi bir Ecnebi uyruğu olacağını ve bunlarda kabul etmezse Arab Hükümetine iltihak edeceğini Mısırane General'e anlatmıştır.

Konferansı müteakip (Asiret) başlarına bir at yarışı yaptırılmış, başlarının uşaklarına birer kırbaç ve gümüş tütün tabakası ve buna benzeyen şeyler verilmiştir. Bu sırada, Nizib'e kadar ilerlemiş olan İngiliz Süvari Bölüğü Birecik kazasını işgal ve müteakiben kuttul-amara'da kolunu kayeden İngiliz kumandanı kaymakam Woji'si bir alay piyade ile Urfa kasabası'nı işgal ve bütün silahlarını Hükümet dairesi önünde ve Mutasarrıflık makamına döndürerek galip bir hükümetin askeri neden karşılanmıyor diye sormuştur.

Mütareke ahkâmına mugayyir olarak ve Rakka'nın askeri işgal altına alınması hakışkanane bir muamele olması hasebiyle misafir sıfatıyla gelmeyen bir askeri kuvveti karşılamak gibi bazen bir muamele ifa etmek mümkün olamayacağı bariz bir lisanla Mutasarrıf tarafından kendisine bildirildi.

İşgal Kumandanı askerini iskan edecek mahalle talebinde bulunmuş ve boş olan Süvari Kışlası gösterilmiş ise de burasını beğenemediğinden Gureba Hastahanesinde'ki zavallı hastaları dışarıya atarak Hastahaneyi ve civarındaki 40 nüfus aile efradı mevcut olan Urfa eşrafından kürkçü

Zade Mahmud Nedim Bey'i hanesinden bir canı çıkarırcasına çıkararak yukarıda adı geçen kişinin hanesinde işgal etmişti.

Bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun şevket ve azameti karşısında başeğen bu düşmanlar Osmanlı'lığı bir garibe ve bütün kuvvetler mükneti üzerine tesis edilmiş ^{ve} Barış Saltanatı haline getirmeye çalışan ve son siyasi görüşme temelinden sarsıcı çürük bir zemine [Almanya, Avusturya ittifakı] istinad eden Osmanlı askeri zümresi şu örnek ayağa kalma harbin karanlıkları içinde sarsıyor ve seviniyordu.

Bir zamanlar bütün el ile asırlardan beri yanyana yaşayan Araplarda ayrılmaya yoruyordu. İşte **Şu** sahada maruz kaldığı kanlı felaketler içerisinde yüzmekte bulunan Türkiye'yi düşmanlar bu savaşın ebedi mağlublarından birisi olduğuna kapılıyor ve ara açan emellerini faaliyet sahalarını genişletme için bu havalide en ziyade Araban Badiye ve aşair cevlangahı olan Urfa Livası'nı işgal etmekle beraber bir taraftanda gayri meşru yapılan **şu** işgal vaziyetinde meşruiyet süsü verdirmek için aşair başlarından bazılarını tahrik ve teşvik ederek aman ve asayiş ihlal ile ihtilal ve isyan emmarelerini çıkartmaya ve Türk, Kürt arasına bir tefrika düşürmek gayreti gösteriyorlardı.

Bununla beraber yine bir taraftan aşair başlarıyla temas ederek kendilerine ısındırmak ve Hükümetten nefret ettirmek ve diğer taraftanda etraf köylere dağılmış olan Ermeni yetim ve dullarını Hükümet tarafından toplattırmakla beraber gerek Urfa'lı ve gerekse yabancı Ermeni erkeklerini Haleb'ten çekerek memleketin genel durumu üzerinde bir kötü tesir hasıl etmek ve aynı zamanda halkın genel huzurunu bozarak bir gürültü ihtilal çıkarmak sayesinde İngiliz yollarını göstermek ve bu suretle müdahaleye önemli bir sebep teşkiliyle kirli ve belli (borozlu) ellerini pek haksız olarak uzatabilmek gayelerini takip ediyorlardı. Tabiidir ki acı neticeleri idrak edenleri uyanmaya davet ettiğinden yükselenler yükselmek isteyenlerin iş başında birleşmesi çalışma usulünün ıslahını, çalışmanın zenginliğini tanzim ve genişletmeleri mümkün kılarak çalışma kısmını ilerletmede ve memleketin kurtarılması ^{icin} menfaatini temin ve idare etmesi için müteşebbisler ~~ve~~ müvaffakiyetini üstüne alan ve sağlam adımlarla pek vakur bir yürüyüş hazırlanarak işte bu yürüyüşle Türkiye bu büyük mücadelenin ebedi bir mağlubu olmadığı hırslı düşmanlarına pek iyi anlatmak istedi.

Bu suretle doğuda tarihin emsaline tesadüf etmediği bir medeni inkişafı ve ilerlemeyi yaşadığını gösterdi yine bu sebeptendir ki, bu büyük imparatorluğun düşme saatini hazırlayan sebebi ^{ve} baka Batı Avrupa ve Kuzey Amerika Devletleri'nin zehirli rolleriyle tanzim ve tatbik hükmü yürürlükte olması için içtima-i hayat sahasına konulan Siyah Plan'lar artık

(T)

türkiye'nin gittikçe kuvvetlenmekte bulunan Kurtuluş ve İstiklal programını tanzim ediyordu.

İşte Anglo Sakson hayatının gösterdiği pek mühim bir manzara...Türkiye, sürüklendiği pek büyük ve tehlikeli uçurumlardan kurtulmak için iç silahın nasıl tesisi ve ne suretle tamamlanması mülke kanunun tatbik edileceğini ve halkın genel düşüncesinin ne şekilde hazır edileceğini pek güzel anladı.

Programını ona göre tertip etti ve kainatın halikâf son semedaniyesine ruhaniyeti peygamberiye istinaden milletin mukaddesatını mazi mülkünü unutmaya gömülen pek şanlı ve parlak tarihini ve büyük ecdadının mübarek kabrini muhafaza etmesini BATININ KANLI ÇİZMELERİYLE BASILMASINI temin için azim ve sebatla bulunmasını kudretli gençlerine anlatmaya ve kendisi cüretle yürüdü.

Her gün muvaffakiyetle semerelere nail olmağa başladı. Öte Okyanusun ta öbür yakasında Washington'un mezarı başında durarak [Dünya barışını, barış içinde olmayı ihlal eden bütün hükümetler imha edilmeli] hükmünü veren Amerika Reisi Cumhuriyetin yaldızlı Dostwer'i aleyhine ayağa kalkan yine o Amerika oldu.

Türkiye'nin I.Dünya Savaşı kahramanlarının özlerine çöken iktidar binasından katıyen ümitleri kalmamıştı. İç hayatta intihara, dış hayatta ise idama mahkum olan ve bir bütünden tek kişi kalmayacak şekilde tükenmeye yürüyen Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtiva eylediği Türklük el birliğiyle bir açıklık ve belirti ile biliyordu. Ecdadının büyük şan ve askeri kahramanlığını, yiğitliğini ve cesaretini yaratmış ve Milletinin çalışma faziletiyle iftihar eden Türklüğün muazzam bir davası varsa [o da hayat hakkı; ve İstiklaldır. Bu hayat hakkını tanımayan bütün saldırmalara su-i kastlara; cinayetlere rağmen Türkler bu davasından zerresini feda etmemiştir.

Bu zihniyetle yaşıyor ve ilelebette yaşayacak ve payidar olacaktır.

bu kurtuluş uğrunda
mücadelede muvaffak çıkacağız
İMANI KADAR KUVVETLİ

ALİ RIZA
Eski URFA jandarma
kumandanı
kaymakam

"Not: Fiser yazarın Latinden nokta virgüline
ve Latın harflerle ilk defa yazın tanınmaktadır... Adnan Kati, ALPRAJ 12.nci sayfa
dokunulmadan günümüz Türkçesine sadeleştirilmiştir. 13.ncü sayfa

URFA MÜDAFAA-İ HUKUK BAŞKANLIĞINA

GAYET ACELEDİR

146---80

Esasen hukuk kaideleri ve Mütareke şartları'na muhalif olarak işgal edilmiş olan URFA, MARAŞ, ANTEB'i bu gereke-i İngilizlerin tahliyesiyle Fransız'ların tarafından İŞGAL EDİLMESİ üzerine yüce Hükümet buharekatı hakışkaneyi İtilaf Devletleri nezdinde PROTESTO eylemiş ve adı geçen ülkelerin ahalisi muazzam mırıldanmalarla OSMANLI VATANI'nın parçalamada (gayri kabil fek) bulunduklarını cihana ilana başlamışlardır.

Bundan dolayı bütün Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkez heyeti ve idareleri ve Belediye başkanlıkları parça ve kısımları OSMANLI ÜLKESİ (TÜRKİYE)'den olan bu mahallerin bu defada Fransız'lar tarafından İŞGAL edilmekte olmasını telgrafla İtilaf Devletleri temsilcileriyle Avrupa ve Amerika halkının geneline gönderme ile PROTESTA'da bulunulması ve bu haksızlığın tamirinin kesin olarak talep edilmesi lüzumu genelge (fr. circulaire) olunur.

6 Ekim (T.E.) 1335 (M.1919)

Temsil Heyeti Adına
Mustafa Kemal⁽¹⁾

1-) R. H. da Yedigöller (URFA mücahedeği) a.g.e/sayfa:34
ALPAY Adnan Halik

Kurtarıcı hazretlerinin bu telgraf emri üzerine URFA MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETİ toplantı yaparak her memlekette olduğu gibi URFA'da söz sahipleri EŞRAF olacağı nazarı itibare alınarak işgal altında bulunmak, miting mümkün olamayacağı ve yalnız MUTASARRIFLIK vasıtasıyla eşrafın PROTESTODA bulunmasını temini karara alındı.

Eşraf MUTASARRIF'in bu emirlerine baş eğip itaat etmedi. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ise kendini eşrafa bile bildirmediğinden aynı suretle arzusunu göstermedi. Cemiyet bu emrin ifası'nı zarûrî görüyordu.

Eşraftan inandırıcı cevap alamadığı sebebiyle yeniden bir toplantı daha yapıldı. Cemiyet Erkanı her birisi bir türlü tedbir tavsiye etti. Cemiyet Başkanlığını üstüne alan JANDARMA KUMANDANI ALİ RIZA BEY şu suretle fikrini izah etti. [Ferdî teklif ve teşebbüsleri hiç bir netice vermez benim fikrime göre öyle bir mahâl seçilmelidir ki bütün eşraf emniyet ederek oraya gelebilsin ve Cemiyet Erkanından bir şahıs fedakarlık edip ve icaında Cemiyet o şahsı feda edebilsin.

Ve bu şahıs Eşrafa bir Cemiyet mensubu olduğunu anlatabilsin.

Eşrafın bulunduğu binanın sokak kapısında Cemiyet Erkanı birleşmiş olsun Cemiyet feda ettiği arkadaşı vasıtasıyla Cemiyetin maksadını ve Mustafa KEMAL PAŞA hazretlerinin emirlerini onlara anlatsın razı olurlar ise ne ala olmadıkları takdirde tehdid ile ele geçirmekten başka çare olmadığını ifade etti.]

Reisin fikri tamamen kabul edilerek azalar içinden Belediye reisi HACI MUSTAFA EFENDİ eşrafın kendi hanesine çağırılmasını ve kendisini bu maksadın oluşmasına feda edeceğini söyledi.

Bu karar kabul edildi. Ertesi gece için HACI MUSTAFA EFENDİ'nin hanesine [Müftü ve eski Müftü ile Eşraftan HACI MUSTAFA AĞA, HACI ESAD EFENDİ, YUSUF KAMİLEFENDİ, HACI MUSTAFA HAKKI EFENDİ, HACI HÜSEYİN AĞAZADE HALİL AĞA ve bir takım şahıslar çağırıldı] mu'tadı vechle kuhudler'den sonra ev içinde ve kapı civarındaki odada beş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Erkanı bulunduğu ve kendisini ölümle tehdid ederek eşrafla haberleşmeye memur edildiğini Eşrafa münasip lisanla anlattı.

Bu anlatımlara rahatsız olan Eşraf asabiyet ve heyecanla bu tekifi reddettiler. Buna karşı bu haneden hiç birisinin sağlam çıkamayacağı kesin olarak bildirildi.

Eşraf aralarında konuşup, danışmak üzere HACI MUSTAFA EFENDİ'yi dışarı çıkardılar. 20 dakika sonra HACI MUSTAFA EFENDİ'yi çağırarak Cemiyetin kimlerden ibaret olduğu ve maksadları ne olduğu soruldu.

Adı geçen cevaben [Cemiyet azaları 4 Eylül 1335(m. 1919) tarihinden bizi öbür tarafla yeminlerle bağlı kişilerdir.

İsimleri söylenemez maksadları memleketi kurtarmak emelidir.

Sizden talepleri, memleket adına icabeden makama ve gazetelere lüzum görüldükçe PROTESTO yağdırmak işidir] dedi. (1)

1-) Eşrafda yadigar (urfa mücahidesi) ●
a.g.e. / sayfa : 35
ALPAY Adnan Halil

8. ncı sayfa
ve
9. ncü sayfa

Onun üzerine Cemiyet maksadlarını birbirine uymamış yazılarla bildirdi. Birbirlerine fikir alışverişinde bulunuldu. Cemiyetin arzusu olan nüfuz sahibi Müftü HASAN EFENDİ tarafından kabul olundu.

Diğerleri Müftü HASAN EFENDİ hazretlerini takip etti. Şu hali belli etmeyeceklerine yemin ettiler. Eşraf Cemiyetin bulunduğu odanın önünden geçerken [Cenab-ı Hak muîniniz olsun ALLAH'a ısmarladık arzunuzu yarın icra edeceğiz] dediler.

Buna karşılık Cemiyet adına Hacı Mustafa Efendi [söz verip, üstünüze almanıza, iltifatınıza (fels. fr.concomitance) cemiyet adına teşekkür ederim.

Cemiyet elinden gelen fedakarlığı esirgemeyeceğine söz veririm azm ve gayret bizden, dua sizden, muvaffakiyet Allah'tandır] dedi. Ve ertesi gün ilk ve arkası sıra 2.nci ve 3.ncü PROTESTO'lar OSMANLI ve yabancı ÜLKE GAZETELERİ'ne gönderildi. (1)

1-) R. H. Fada yaoligar (urfa mücahede) a.g.e / sayfa: 36
ALPAZ Adnan Halil

« PROTESTOLAR »

— « PROTESTONAME » —
” İSTANBUL'DA SADRAZAM'LİĞA VE SİYASİ MÜTTEFİ
TEMSCİLCİLERİNE ”

URFA SANCAĞI büyük çoğunluğu şehir halkından olan uygar ve medeni bir TÜRK YURDU iken ihtiras emellerinin icad ettiği bir mesele ile geçici olarak işgal edilmişti.

Hukuki hükmü-raziye riayet eden ilk İNGİLİZ işgal kuvvetinin yerine geçen ve bir karakol diktirmek niyetinde bulunduğu; ilan edilen FRANSIZ İŞGALİ yavaş yavaş kuvvet kullanarak ele geçirme şeklini almaya başladı.

İŞGAL KUMANDANLARI medeniyet aleminin kabul ettiği insani kanun, kaide, kuralara rağmen fikri istilaları'nı temin için KAZA ve VİLAYET arasında LİVA'nın her tarafında propaganda yapıyorlar ve 800 sene evvelde URFA FRANSIZ'ların olduğunu yayıyorlardı.

Hükümet dairelerine kontrol memurları; koymak kanunun tutukladığı canileri tahliye etmek; kanundışı istediklerini tutuklatmak suretiyle Padişah'ın hakimiyet hakkına müdahale ettikleri gibi bütün ruhumuzla bali olduğumuz BAYRAĞIMIZ'ı bu son günlerde RESMİ DAİRE'den indirerek MUKADDES VATAN'ımızı FRANSIZ sömürgesi (fr.Colonie) haline koymuşlardır.

FRANSA'nın yersiz ve uygunsuz muamelesi TÜRKİYE'yi bu MİLLİ MÜCADELE ve MÜCAHEDE uğraşının ve savaşın ebedi mağlublarından birisi saydıklarını eğdiriyor.

Buna artık tahammülleri kalmayan MİLLET, eli silahsız olarak işgal kumandanlarına insani ve medeni bir lisanla TOPRAĞIMIZ'ın tahliyesini talep etmiş ise de İŞGAL KUVVETİ'nden ateşle karşılık görmüştür. Bu defada FRANSIZ'lar şehrimizi ateş altına almışlardır.

Kendi işiyle meşgul olan amele'ye, kadın ve çocuklara ateş etmekten çekinmemektedirler. Bugünkü modern (fr.moderno) medeniyetin tarihine kana bulaşmış sayfaların geçmemesi talep edilen, istenilen şey ise bu haksızlıklara karşı son ferdinin kanını dökmeye azmeden MİLLET'imiz; memleketimizde herhangi bir işgalin tecavüz ve ihlalin durdurulması herhangi kimsenin bu vaziyeti bir başkası tarafından herhangi bir sebeple(1)

1-) Ahfada Yedigöller (URFA Mücadelesi) a.g.e / sayfa: 31
ALPAY Adnan Halil

ihlal edildiği takdirde eski hale iadesi ve FRANSIZ FACIASI'na birson verilmesini İTILAF DEVLETLERİ yüksek meclisine arz buyurulmasını istirham eyler.

15 Şubat 1336 (M. 1920)

MÜFTÜ HASAN

Belediye Reisi
HACI MUSTAFA

Eski Müftü
ŞEYH MÜSLÜM

Hacı kamilzade Hacı
Mustafa

Eşrafdan
HACI
Esad

Şevhzade
Ahmed

İşbu protesto ALİ SAİB BEY'in FRANSIZ'larla silahlı çarpışmaya başladığının 7.nci günü yazıldığından Kumandan ALİ SAİB BEY'in KURTULUŞ KİTABI'ndada yazılıdır.

Aslı MÜFTÜ HASAN EFENDİ'den alınmıştır. Bundan daha önceki birtakım protesto'lar verilmişse de müsveddeleri ötede beride kaldığından elde edilememiştir.

Aralıksız olarak PROTESTO'da bulunmak istek ve arzusu PAŞA (M. Kemal) Hazretlerinin EMİR'leri doğrultusu ve lüzumu bulunduğu sebebiyle burada o doğrultudaki (yoldaki) emirlerini yazmak mecburiyeti doğmuştur.

"5-Urfa'yı İŞGAL EDEN Fransız Kuvveti şimdilik bir yüzbaşı Kumandasında bir teğmen ile bir miktar Finike (Fillpe) askeri birlik erleri ile beraber 150 sayısında ve 4 mitralyöz tüfeğinden ibarettir. henüz rütbesi belli olmayan bir kumandan ile bir miktar Sömürgeler (fr.Colonies) süvarisi ve bir miktar piyade geleceği, yüzbaşı tarafından söylenmektedir.

Dünkü gün Fransız yüzbaşı ile temas ettim Fransızların (40) Öteden beri TÜRK DOSTU bulunduğunu ve ahalinin telaş ve PROTESTO'larını artırdığını ve bunu lüzümsüz gereksiz gördüğünü ve PROTESTO'lara devam edilip edilmeyeceğini ve ADANA'da FRANSIZ askerinin hiç bir harekette bulunmadığını ve TÜRK'lerle pek samimi görüştüklerini ve ERMENİ milletini himaye etmediklerini beyanla karşılıklı cevap talebinde bulunması üzerine [Bu gibi meseleleri HÜKÜMET TEMSİL EDEN Mutasarrıfla görüşmesi daha uygun olacağı ve PROTESTO'lar ahalinin açık bir hakkı olup bunu hiç bir ferdin engellemeye hakkı olmadığını FRANSIZ'lar karşı PROTESTO'nun hürmetsizlik olmadığını ve haksız yere URFA'nın işgali Milletin hoşuna gitmediği FRANSIZ HÜKÜMETİ'ne veya askerine karşı düşmanlıkları bulunmadığını ve yalnız İSLAM MİLLETİNİN incinmiş, kırılmış olduğu FRANSIZ ordusu ve elbisesi altında Ermenilerin İSLAM HUKUKUNA

1-) Rıfatda yazılıdır (Urfa mücahidesi).
a.g.e./sayfa: 44
ALPAY Adnan Hacı

11 ve 12.nci
sayfa

TECAVÜZ ve ortadan yok olma mecburiyetine harekette bulunmaları ve bundan meydana gelmiş PROTESTO ise vatanperverane ve milletin kendi kalbinden doğan açık bir hakkı bulunduğunu ve meşru olmayan bir işgali arkası kesilmeyerek sürekli PROTESTO edeceklerini bildirdim

6- Bazı önemli mesele zuhurunda zatı devletlerine arz edilmek üzere şifre kullanılması zarureti hasıl olduğundan bir anahtar şifre cetveli örneği ve SİVEREK'le URFA arasındaki HİLVAN (Karacurun'da) meydana getirilen makina vasıtasıyla haberleşmenin teminine mücadele buyurulması arz olunmakla 1.nolu RAPORUM tarafınıza sunulur. (1)

6 kasım (T.S.)1335-M. 1919

URFA
JANDARMA KUMANDANI
BİNBAŞI
ALİ RIZA

1-) Ahfada yadigar (urfa mücahedeşi)
a.g.e. / Sayı = 42
ALPAY Adnan Halil

ŞURKAV YAYINLARI

Sıra No	<u>Kitabın Adı</u>	<u>Yazarın Adı</u>	<u>Yayın Yılı</u>
1	Hız. İbrahim Konulu Yeni Besteler	Sabri KÜRKÇÜOĞLU	1992
2	Urfa Mustasarrıfı Şehit Nusret Bey'in Nemrut Mustafa Paşa Divan-ı Harbindeki Savunması	Müslüm AKALIN	1992
3	Hız. İbrahim (A.S.)'ı Anma Şanlıurfa 1. Kùltür ve San'at Haftası Faaliyetleri	Sabri KÜRKÇÜOĞLU	1992
4	Hız. Eyüp Konulu Şiirler	Sabri KÜRKÇÜOĞLU	1992
5	Şanlıurfa Folklorunun Kaynak Kişisi Tenekeci Mahmut Güzelgöz	Abuzer AKBIYIK	1992
6	Takvimden Kopan Yaprak (Şiirler)	Mahmut Şevket AKKAYA	1993
7	Şanlıurfa Camileri	A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU	1993
8	Şanlıurfa Sanayi Rehberi	Abuzer AKBIYIK Sabri KÜRKÇÜOĞLU	1993
9	Hız. Eyyüp Konulu Yeni Besteler	Necmi KIRAN Sabri KÜRKÇÜOĞLU	1993
10	Ali Rıza-Ahfada Yedigâr Urfa Mücahedeşi	Müslüm AKALIN	1995
11	Şanlıurfa'da Canlanan Tarih	A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU	1995
12	Bir Damla Söz (Şiirler)	Şükrü ALĞIN	1996
13	Şanlıurfa Cùlha Dokumacılığı	Yrd.Doç.Dr. Feriha AKPINARLI	1996
14	Şanlıurfa Mezar Taşları	Mahmut KARAKAŞ	1996
15	Urfa'lı Şair Abdi	Yrd.Doç.Dr. M. Emin ERTAN	1997
16	Urfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler	Müslüm AKALIN	1997

O S M A N L I P A D İ Ş A H L A R I

PADİŞAH	CÜLUS	
	HİCRİ	MİLADİ
1- Osman bin Ertuğrul	699	1299
2- Orhan " Osman	726	1326-Ramazan
3- Murat " Orhan	761	1360
4- Yıldırım Bayezit bin Murat	791	1389
5- Çelebi Mehmet bin Yıldırım Bayezid	816	1403
6- II. Murat bin Çelebi Mehmet	824	1421
7- FATİH Mehmed bin Murat II	855	1451-Muharrem
8- II. Bayezit bin FATİH Mehmet	886	1481-Rebiülevvel
9- I. Selim (Yavuz) bin Bayezit II	918	1512-Safer
10- Kanuni Süleyman bin Yavuz Selim	926	1520-Şevval
11- II. Selim bin Kanuni Süleyman	974	1566-Safer
12- III. Murat bin Selim II	982	1574-Şaban
13- III. Mehmed " Murat III	1003	1594-Cemazielevvel
14- I. Ahmed bin Mehmet III	1012	1603-Receb
15- I. Mustafa bin Mehmet III	1026	1617-Zilkade
16- II. Osman bin Ahmet I	1027	1618-Rebiülevvel
17- I. Mustafa bin Mehmet III	1031	1622-Receb
18- IV. Murat bin Ahmet I	1032	1632-Zilkade
19- İbrahim bin Ahmed I	1049	1640-18 şevval
20- IV. Mehmed bin İbrahim	1058	1648-Receb
21- II. Süleyman bin İbrahim	1099	1687-Muharrem
22- II. Ahmed bin İbrahim	1102	1691-Ramazan
23- II. Mustafa bin Mehmed IV	1106	1695-Cemazielevvel
24- III. Ahmed bin Mehmed IV	1115	1703-Rebiülahir
25- I. Mahmud bin Mustafa II	1143	1730-Rebiülevvel
26- III. Osman bin Mustafa II	1168	1745-Safer
27- III. Mustafa bin Ahmed III	1171	1750-Safer
28- I. Abdülhamid bin Ahmed III	1187	1774-Zilkade
29- III. Selim bin Mustafa III	1203	1789-II, Receb
30- IV. Mustafa bin Abdülhamid I	1222	1807-Rebiülevvel
31- II. Mahmud bin Abdülhamid I	1223	1808-Cemazielahir
32- Abdülmecid bin Mahmud II	1255	1839-19, Rebiülahir
33- Abdülazîz bin Mahmud II	1278-M.	1860-Temmuz
34- V. Murat bin Abdülmecid	1293	1876-17, Cemazielevvel
35- II. Abdülhamid bin Abdül cid	1293	1876-Ağustos-ŞABAN
36- Mehmed Reşad bin Abdülmecid	1327	1909-28, Nisan
37- Vahdettin bin Abdülmecid	1336	1918
38- Halife Abdülmecid bin Abdülazîz	1341	1922-18, Kasım

V A L İ D E S İ

Meçhul

Mal Hatun(Ömer beyin kızı)

Nilüfer Hatun(Bilecik Hisar hakiminin kızı)

Sultan Hatun(Gül çiçek veya Güncicek)

Devlet Hatun(Devletsah Germiyanoğlu)

Emine Hatun(Dülkadiroğlu)

~~Hatice(Aline-veya-Natime)Muma?-HÜMA~~

Kerime Gülbahar(Abdullah)

Avse(Alaüddeve Bozkurt Dülkadiriyeli)

Şafize(Abdülmin)

Hürrem(Rokselana)Rus

Murbanu ?

Safiye ?

Handan ?

Handan ? (Rebiülevvel ibtidasında hal edildi)

Mahfiruze(Hatice)

Handan

Kösem Mahpeyker(Astasya)

Kösem Mahpeyker

Turhan Sultan(Rus)

Saliha Dilasub

Hatice(Turhan)

Gülnus Emetullah

Gülnus Emetullah

Saliha

Sehsuvar

Mihrişah Emine

Rabia

Mihrişah

Ayşe Sine Perver

Naksidil

Bezmialem

Pertevnial

Sevkiefsa

Tir-i Müjgan(I327-Hali 27 nisan I903)

Gül Sütü(İngiliz'in Kitabında GÜLCEMAL)

Hayrandil

Asnan Ahalit ALPAY

Divan Ed. Miğesi

Tel: 2454141 İE

Ev: 3426791

1.10.96 tarihinde yeni yazı, isteri
müdüvü factih boyte pürüldü.
14.10.96 tarihinde 2.nci pidişte
bu yazıyı 12 payıya toquca kherini
pon anda çıkardık kherini faratırma
iştir titer. Rtime d ka haet kheri titer
Edo biyoti derzinde yazınlanabiti
diğerde faratırma iade edileti
yeni yazı, isteri müdüvü faratırma.
2. karnat ve yazınlanma seba.
"iz k edebi yazı, titer, got gazet, ana.
Türk Edetiyoti derzinde yazınlanma.
Ahami titer. 22

Adnan H. 2077

"MÜSLÜMAN SOSYAL YARDIMLAŞMA"

VE

BAKIM SAĞLARI

... "BERNİDAN CE, HOŞGÖRÜ, KÜLTÜR VE D. Y. G. F. K. VE G. S. E. D. L. A. N. A. ...

EYVANLARIN DİLİ

"Ressam MUSTAFA AYATAÇ'a"

Bir evimiz vardı KALASOYLU'da
Yolu inişli yokuşlu
Duvarları kesme daştan
Kapısı İHLAL nakışlı
Hayadı mermer döşeli
Ortasında bir havuz
Havuzu dört küpeli

Bir evimiz vardı BEYLİĞİ'nde
Odalara tonos kemerli
İçinde gömme dolapları, Camhanaları
Kuş takaları, takaları dantel dantel işlemeli
Erkeği KILINCI Bakbağuu
Dişisi KILINCI Kuşuu diye öten
Tumanlı hizmetli halhallı kuşları

Bir evimiz vardı ŞİİRİ'nde
Ortada bir ceviz ağacı
Yanıbaşında dolaplı kuyu
Deri kovalı kendir örmeli
Ketenköyneği incir, Yeddiveren arişş
Anep, çınar, nar çiçeği, bahar kokulu melesir
MÜHAMMEDİYE GÜLLERİ

Bir evimiz vardı FARNALHAPI'da
Lüle lüle kablaları, Loş zerzembeleri
Kabların üstüne kurulmuş gelin çardakları, Yazlık EYVANLAR'ı
TAŞLARIN ŞİİRE DÖNÜŞTÜĞÜ
Revakları revakları revakları vardı
BİR EVİMİZ vardı BİR EVİMİZ(I)

"MÜSLÜMAN TÜRKLERDE SOSYAL YARDIMLAŞMA"

VE

SADAKA TAŞLARI

..."BERHUDAR OL,HOŞ GÖRÜ,KÜLTÜR VE DUYĞU PINARIMIZ VE SUZİ DİLARA"...

Bu günkü koşullarda oluşumuna imkan olmayan Eski toplumsal bir gelenek,görenek adetlerimizden olan ve ALLAH RIZASI için bu husus gözetilerek yapılan bu hayır işi;Eskimez altın devrin tapu senedi olan ve özellikle Osmanlı Bayındırlık binaları'nın yanı başlarında bir siluet perpektifinde sosyal ve toplumsal bir işlevi yerine getirmekle yükümlü giri renkli(Kurşunî)yaklaşık 2 metre boyunda mermer bir sütun ve sütun üst kısmı dairevi yuvarlattırılmış bir bilezik görünümlü olup sütunun orta kısmında 1 oyuk bulunur.

Bu oyuk gibi birde 2 metrelik sütunun dikleme konumundada 1 oyuk bulunmaktadır...

1000'et 1000'nun remzi,amel defterinin açık kalmasına sebep ve vesile teşkil edecek,gönül ruhu,gönül duygusu"ACİBOLU" - "ACİBOLU" vel "ACİBOLU"lafzı "ACİBOLU" ,göz ruhuyla,el ruhuyla,dil ruhuyla İLAHİ MANTAMA dua ve yakarış,halin haliyle hafî ve lâ sebîlillah gönderilirdi.

Sır ve mana,işıkli amel buydu ve o uhrevi olum üssesi hayata yaşıyorken toprak üstünde RABBİLE ALEMLİ'le kulu ve kulundan diğer kullarına işaret ve ışık buydu...

Derdini kimseye açamayan HAKİKİ BİR FAKİR ihtiyaç sahibi ihtiyacı olunca videdan ve kerhamet ordusu'nun(Fî Sebilillah)o yere bırakıp hakkı hakke emnet eder...

Atasözlerimize bile geçen"Dilenmez Dilençi"tabir edilen kimse ve kimseler ilgili o mekandaki işaret taşına RIZA RIZASI için bırakılan oradaki parayı alır o günkü ihtiyacı(O dönemin tedavülde olan para birim ve değeriyle)1 kuruşmu ? 100 paramı ? onu ayırır,kalanını kendisi gibi ihtiyacı olanları DÜŞÜNME FAKİYESİ icabı çukuruna kor ve meçhul SADAKACI'ya İÇİNİN KEMERİNE KALBİNDEN ulaştırır ve dönerdi...

Bundan 1 asır öncesine kadar yüzlerce yıl ilk menzil şehri ÜSKÜDAR'dan yürüyerek,atla veya tahtırevanla yola çıkanlar mutlaka MİSKİNLER YURDU'nun önünden geçerdi.

Cüzzamlılarla temas edilmeme ihtiyadı olduğundan gidiş ve dönüşte YOL SELAMETİ İÇİN bu SADAKA TAŞLARI'nın üstlerindeki çukurlara birer mikdar bozuk para bırakırlarmış.

Kapıda nöbet bekleyen hastalardan bu paraları toplayıp aralarında taksim ederlermiş.Bu necip ve yüksek duygulu bir Millet; MÜSLÜMAN TÜRKLER`de SOSYAL YARDIMLAŞMA`nın ve ÖZ KÜLTÜRÜN özgün ve bölüşümdeki sosyal,toplumsal amacına uygun özel konsensüs ve milli ve manevi,uhravi haslet ve özelliklerimizden şu sosyal adalet ve konsensüsün,özgün ve rasyonelliği,objektif gönül gözü ve gönül ruhuyla bakış açısı hesap edilemeyecek iç derinlik...

Tarihte para ve aynı yardımlar,yemekde dağıtan İMARETLER yanında gerçek ihtiyaç sahibi dilenmez...dilencilere böylece hizmet edildiği ve bir nebze de olsa o yareye bir neşter vurulduğunu ...ve ...

Bu hususu özgün,objektif olarak sayılamayacak yüz binlerce sayıda örneklendirmek mümkündür...

Bizler bu gibi toplumsal,ekonomik şartlar anaforunda objektif,özgün,rasyonalist bireysel değil toplumsal sosyal yardımlaşma ve dayanışma ve konsensüsü hiç bir maddi çıkar beklentisi içinde olmadan ve 3 kıtada 7 iklime milyonlarca kilometre karelik vatan coğrafyası içinde(Şimdi : güzelim yerlerin içinde başka kiracılar oturmaktadır...Nadanların nadanlığından) yüzlerce ırk,dil,din, renk ve vb. hususları nazarı dikkate almadan hizmetlerimizle Milletimizi ve bu necip Milletin yaşadığı tüm yeryüzü coğrafyasında bu güne kadar getirmişiz(Bu gün günümüzde bu amaca hizmet etmek için ve her biri bir kutlu belde ve semte medfun ve merhum bulunan Gönül Doğu,manevi şahsiyetlerin ismi kullanılarak yanlış işlevler içinde olan ama ne acı ve gariptirki bu amaca yönelik Hayır kurumları ismi altında nice amaç dışı Özel Vakıf`larda bu gibi yüce şahsiyetlerin ismi ve hayat menkıbeleri kullanılarak ne yaptıkları malum vede meçhul bulunmaktadır).

Bu İMARİET ORDUSU`durki asırlardır ve günümüzde onların bu GÖNÜL Ruhu ve uhrevi ölüm ötesi hayata bakış açıları SOZİ SİLARA iç alevleri,vicdan ve İBRİHİMİ ORDUSU`nun dantel,dantel,ilmek,ilmek"kelebek misali...kozasını kırarsa kelebek olmaya hak kazanır; ve uçar,yok nefis perdesini kıramassa kozasını kaynar suya atarlar ve ipeğini alırlar...ağlamazmı,ağlar,sızla mazmı sızlar...Eğer NEFS PERDESİNİ KIRARSA KELEBEK OLMAYA HAK KAZANIR ve KELEBEKLER SONSUZA UÇAR..."Ördüğü...ve bu müşahhas manidar mana ve kıssada olduğu gibi ÖTELERE ÖTELERE...TA ÖTELERE Mekkeden,Medina-i Münevvereden,ka'beden,Hicazdan o mükaddesmi Mükaddes beldeden ve kutlu şehirden 3 kıtada 7 iklimden ötelere bir ışıık,bir çizgi,bir nokta,nokta,nokta izleridir...

Her gün ağlayan güneş o gün gülerek doğdu ve 3 kıtada 7 iklim o kutlu belde den nice asırlar götürölmek istenen MESAJ ve batının, batılının hayalini bile kuramadığı ve tolerans, hümanizim kelimeleriyle manalandırdığı ibareler ve bizim BERHUDAR OL hoş görü, kültür ve duygu pınarımız ve SUZİ DİLARAları ve içlerindeki fî sebilillah, harları haff ve SADAKA-İ CARİYE'leri oydu...

Özel ve genel VAKIFLARIMIZ'dan başka halkımızın orta hallilerinin ve hatta fakirlerinin, kendilerinden daha çok fakirlere yardım ellerini uzatmalarını, hizmetlerini tarihlerimize intikal ettirmedikimiz için milli hasletler ve meziyetlerimizden bu halen devam eden şifahîlik ihtimalimiz yüzünden dünyamızın 4 bucağına duyuramamışız...

OSMANLI İMPARATORLUĞU'nun 3 kıtaya yayılmış milyonlarca kilometrekarelik vatan coğrafyasında binlerce çeşidi ve işlevsel amacına hizmet edecek ve hayır işlerinin tümünü bünyesinde barındıran ve OSMANLI İMPARATORLUĞU'nun vatan coğrafyasında garşalar koparken ve hatta azîz vatan coğrafyamızın emperyalist Devletlerce yayılmağı büyük ve kutlu "BERHUDAR OL" olan "BERHUDAR OL"da dahi özel hukuku ve kaide usulleri bulunan "BERHUDAR OL" hep o emperyalist devletlerin hayalini bu gün dahi kuramadıkları, kuramayacakları VAKIF ve onun özel, kişisel kurulup toplumsal bünyeye fî sebilillik karşılıksız, objektif ve özgün, bireysel değil toplumsal hizmet işlevini ifa ve icra eden VAKIF HUKUKU hep karşılarına çıkmıştır.

Bir daha yerine konulması mümkün olmayan bu yerlerdeki vatan coğrafyasında işlevini ifa ve icra eden ve sadece "Berhudar ol, hoş görü kültür ve duygu pınarımız ve SUZİ DİLARA" kaynağından beslenen toplumsal sosyal konsensüs ve dayanışmayı ana amaç ve hizmeti Hak Rızası, Halk için gönül ruhu ve gözüyle terennüm eden; ölüm ötesi hayata inanan ve onun gereklerini yerine getirmek için çarpınan ve burada ifa ve icra ederken içindeki Suzi Dilara'sıyla har içinde haff kalarak kurmuş oldukları VAKIF, VAKIF SİSTEMİ ve onun can damarı hayırların yapıldığı ve mana bulduğu o ışıık demetlerinin kişi hukukunu ortadan kaldırdıktan sonra emperyalist, yayılmacı hayallerini gerçekleştirmişlerdir ve o yerleri işgal etmişlerdir.

Akla gelen veya gelmeyen her türlü hayır amacına yönelik bu muazzam yüzlerce asır birikiminin nazari bilgi ve kişi hukukunu içeren VAKFİYE'leri eğer kalmışsa...

Devlet müze ve kütüphanelerin tozlu raflarında, özel kişi ve kolleksiyoner, antikacılar da bu VAKFİYELER'deki kişi hukuku'nun hiç bir şekilde tadil edilmeyecek, edilemeyecek, vs. BEDDUALAR'la doludur

Ve FERMANI HÜMAYUN'un sağ üst köşesinde devamlı suretde "MUCEBİNCE AMEL OLUNA" ibaresi bulunur ona elini vuracak kişiye UYARI OL-SUN diye...

O gün O yerlere girmek için O ve O sistemi bozup yok edenler bu gün O sisteme kendi ülkelerinde uygulamak ve ondan istifade edip kendi vatandaşlarının huzur ve refahını yükseltmek için ve O sırrı çözmek için binlerce araştırmacısını aziz vatanımızda bulunan her Müze, Kütüphane, Arşiv ve KÜLTÜR kurumuna göndermektedirler.

Ve ARAŞTIRMA SONUÇLARI'nı ülkelerinin kalkınmalarında TEMEL TAŞI etmektedirler.

Bu konuyla ilgili olarak VARİF ve VARFİYE ve bunu çağrıştıran konuların detaylı şekilde SADAKA TAŞI'yla ilgili olarak bir bağlantısı azda olsa görülmesi bile o kültürü ve o maziyi anlatması ve ona(SADAKA TAŞI)temel taşı olması hasebiyle ve özellikle"İSLAM İLMİ" SOSYAL YARDIMLAŞMA VE İLMİ"nin daha iyi anlaşılabilmesi ve İLMİ'le ilgili her şeyin ama her şeyin her sahada bitirildiğini göstermesi bakımından müşahhas bir örnekleme olsun diye değinilmiştir.

Ayrıca İLMİ konusunda yaptığımız araştırma ve incelemelerimiz sonunda bu konu hakkında ne görsel olarak bir İLMİ fotoğrafı ve nede bir bilgi notuna rastlanılmamıştır.

Veya bu konuda bir çalışma yapılmışsa : bilgilere biz ulaşamadık.Literatürde bu konuya yer veren bir nota ulaşamadık ve bu konu hakkında yine araştırmalarımız neticesinde bir ışık noktasına yaklaşabilirsek kendimizi bahtiyar addedeceğiz.

Her güzel ve iyi şeyi ciddi olarak tarihimize mâl edememenin ıstırabını çekiyor ve bunu bizler dahi bilmiyor;ve bu konuları asla benimsemiyoruz?

Amarika ve diğer yerlerdeki ilim adamları yeni bir çalışma ve ellerine nadir geçen vesikaları değerlendirme yolundadırlar.

Bizler ise,sanki Milletimizin büyükleri üzerinde durulmazmış gibi belki nadir bile olsa bunları ıstır ve soruşturmaya asla heves etmez ve..."İLMİ LAZİM"der geçeriz...

Bir İngiliz mütefekkirinin kendilerine tavsiyesi"Bir Milleti ve Memleketi içinden yoketmek isterseniz,onlara NEME LAZİMCİLİĞİ aşılayın"

Memleketlerimizde hala FAKİRLER VARDIR.Ama MEYDANA ÇIKAMAZLAR.Dertleri yalnız maddi değil manevidirde.

Bu gün o güzelim gıpta edilecek altın harflerle yazılsa yeridir desek ibret alamadığımız geçmiş zamanın ihyasına imkan olmayan bir eski toplumsal adetimizi İBRETLE DEĞERLENDİRİP kendimize yeni bir düzen vermeliyiz...

B A Y R A M S E V İ N C İ

Ölüm ayrılık ama.bize bayram sevinci,
Hoşnud ise yaradan yolda bulunmuş inci.
Gözsüzlere bu dünyâ bir güzellik meşheri,
Germiş ağını her yörede ayrı bir peri...
Bu büyüklü iklime kendini salan insan,
Serâzâd arzular içinde..ve zaman zaman;
Rûhunu sarar simsiyah perdesiyle yokluk,
İnkârcı ruhlar için her zamanki burukluk..
Ölüm bize dümdüz yol,onlara bir sarp yokuş;
FAK'ka varan yollarda yokuşlar bile pek hoş...
İnançsızın murâdı her zaman kâf dağında,
Dünyâ irem olsa da onunki sel ağında.
Bizde yatar kalkarız tıpkı ekinler gibi.
Onlarda devrilme vakti,sarsan yel bir tipi...
Doğrulun doğruya,doğrulun doğruya dönün !
Gelmeden akın-karanın ayrılacağı gün...
Yaradan bağışlar,rahmeti kahrından artık,
Biraz döğünün kapısında ağlayın artık !
Ceyhun olan göz yaşı eritir dağı-taşı,
Gönülde hüznün ağı her ibâdetin başı...
Geril ibâdetle,uç semâvî ülkelere !
Ve eğilmesin başın YERDEKİ GÖLGELERE...!
Yolda ölüm olsa da,bizde BAYRAM SEVİNCİ,
Hoşnud ise YARADAN yolda BULUNMUŞ İNCİ...(1)

4. mayıs 96

C. T
Türkiye Gazetesi Gazetesi
Arşivi, Osmanlı Arşivi yanı
S. Ahmed, J. J. J.

Mahmut Necdet

Uskudar'da Karacaahmet'deki miskinler tekkesi.

Sadaka Taşları

Hayat - 1952 (11) 12

Yazan: Ord. Prof. Dr. A. Söheyl

BENİM, âlicenab, İstanbul'un eski zaman efendisi üstadım ressam ve hattat Murtaza Elker, uzun seneler Uskudar'da, İmrahor Caddesi'nde oturmuşlardır. Bana, mevlevihanenin karşı sırasında, bir sadaka taşını haber verdiler. Mehmed Türkmenoğlu dostumuz da, birlikte resimlerini almışlar. Şöyle tarif ediyorlardı:

«Sadaka taşı, iki metre boyunda mermer bir sütun. Üstünde bir çukur var. Geçen asırda, yolu buraya düşenlerden hâl ve vakti yerinde olanlar, mermerin üstündeki çukura birer miktar para bırakmış.

«Derdini kimseye açamayan hakiki bir fakir ihtiyacı olunca oradaki parayı alır. O günkü ihtiyacı bir kuruş mu? Yüz para mı? Onu ayırır, kalanını, kendisi gibi ihtiyacı olanları düşünme terbiyesi icabı çukuruna kor ve meçhul sadakacıya içinin memnuniyetini kalbinden ulaştırır ve dönermiş.

«Böyle bir sadaka taşı da Uskudar çarşısında Koca Mimar Sinan'ın yaptığı hamamın karşısında, Gülfem Hanım Camii

nde varmış. Fakat böyle bir taşı hatırlayana rastlamadım. Bir zaman durmuş. Sonra bu caminin etrafına kötü bir devar çekenler tarafından yok edilmiş olmalıdır.

Bu bilgilere ve resme ne kadar sevindim tahmin edemezsiniz. Kendilerine, vaktiyle Karacaahmet'te, Bağdad yolu üzerinde «Miskinler Tekkesi» denen, Yavuz Sultan Selim zamanında yapılan, İkinci Sultan Mahmud zamanında onarılan binada ufak boyda köşeli 7 sütun gördüğümü naklettim. Zamanında resimlerini de almıştım.

Bundan bir asır öncesine kadar, yüzlerce yıl ilk menzil şehri olan Uskudar'da yürüyerek, atla veya tahtirevanla yola çıkanlar mutlaka miskinler yurdu önünden geçirdi. Cüzamlılarla temin edilmeme itiyadı olduğundan gidiş ve dönüşte yol selâmeti için bu taşların üstündeki çukurlara birer miktar bozuk para bırakılmış. Kapıda nöbet bekleyen hastalardan biri mırıldanarak, güya du-

Her akşamları da bu paraları toplayıp, paralarında taksim ederlermiş.

Demek ki biri rivayete dayanmak üzere üç yerde sadaka taşı olduğunu anlıyoruz.

İhtimal verilmek zorunda ile bir dördüncüsünün de asırlardır hep sabırlı fakirlerin penahı olan Kocamustafapaşa'da olabileceğine hüküm vermek durumundayım.

Geritten Çınara dönerken köşebaşında bir bakkal dükkânı vardır. Bu dükkânın başı yanında yere eğri olarak gömülü bir porfir sütun gördüm. 30-40 santimiyet meydanda olan bu taşın aynı evsafı olacağını tahmin ediyorum.

Bu gibi sadaka taşlarının yalnız Üsküdar'a mahsus olmayıp diğer semtlerde bulunabileceğine inanıyorum.

Ufak ve büyük camilerimizin bulunduğu sitelerimizde tek başına, yarı veya bir ucu kalacak derecede batmış veya ayakta tam veya yarım sütunları her yerde arayarak bu bahsi zenginleştirelim. Ve bütün dünyaya duyuralım.

ŞÜRKLER'DE SOSYAL YARDIMLAŞMA

Düşünüyorum: Biz ne necib, ne yüksek duygulu bir milletmişiz. Şu sosyal adalete tarihte, para ve aynı yardımlar, yemek dağıtım imareti yanında hakiki fakirlerle böylece hizmet edildiğini gözlerimiz vasıtasıyla hatırlarım.

Bizler bu gibi hizmetlerimizle milleti-mizi bugüne kadar getirmişiz. Eğer umumi idaremi, tarihte bilgisizlikleriyle, bilerek ve bilmeyerek geçmiş asırlarda fevkalâde politikacılar kalsaydık, çoktan dünya yüzünden silinmiş olurduk.

Bu gibi hususi ve umumi vakıflarımızdan başka halkımızın orta hallilerinin ve hattâ fakirlerinin, kendilerinden daha çok fakirlerine muavemet ellerini uzatmaları, hizmetlerini tarihlerimize intikal ettirmişimiz için milli hasletler ve meziyetle-

rimizden bu hâlâ devam eden sıfahlılık ihtimalimiz yüzünden dünyamızın dört bucağına duyuramamışız.

Her güzel ve iyi şeyi ciddi olarak tarihimize mâl edememenin ıstırabını çekiyor ve bunu bizler dahi bilmiyor ve bu konuları asla benimsemiyoruz.

Birleşik Amerika bilginleri yeni bir çalışma ve ellerine nadir geçen vesikaları değerlendirme yolundadırlar.

Bizler ise, sanki milletimizin büyüklükleri üzerinde durulmazmış gibi beki nadir bile olsa bunları işitir ve soruşturmaya asla heves etmez ve nemize lâzım der geçeriz.

İşte bir İngiliz mütefekkirinin kendilerine tavsiyesi:

Bir milleti ve memleketi içinden yok etmek isterseniz, onlara nemelâzımedliği aşılayın.

Benim aziz ve düşünceli eşimin şu sözünü daima hatırlarım: Bizim memleket-te fakirin fakiri vardır.

Memleketimizde hâlâ fakirler vardır. Ama mevdana çıkamazlar. Dertleri yalnız maddi değil manevidir de. Simdi fakir olmayan ve çalışmak kudretinde olabilen dilenciler çoğalmıştır.

Dilenciler, cemiyetin en aşağı ve utanmaz tabakasıdır. Bunlar fakir değildir. Cemiyet onları fakir sanarak, merhamet göstererek himaye eder ve sınırtır. Ve bu suretle sayıları artar.

Onlara acımayı hiyanet sayarım.

İngiliz şairi Lord Byron der ki:

Dilenciye hiç sevmem. Zira, çalışmadan kazanmak ister. Parayı da hiç sevmem. Zira, ona lâyk olmaya nâil biz ona sahibiz diye, cemiyet-te aramıza girer, ahlâkımızı bozarlar.

Çalışmadan, havadan para kazananlar, cemiyetin, kanserleşmiş hücreleridir. Bunların metastazları ahengimizi bozar.

İşte bugün ihyasına imkân olmayan bir eski içtimai âdetimizi ibretle değerlendirip kendimize yeni bir düzen vermeliyiz.

Üsküdar'da Doğançılar Caddesi üzerinde sadaka taşı.

acı"nda bir Hürriyet aprağı...

Hakkındaki hüküm daha mahkemeye çıkarken verilmişti. Hem de bir değil iki tane. Birinde 15 yıla mahkum edilmişti. Diğer ise idamdı.

Avrupa idamını tercih etmişti. Cinayet ve yağma ile itham edilmiş ama asıldığı gün karısı Hayriye Hanım ile üç evladı yiyecek soğan ekmeği zor bulmuştu.

NUSRAT BEY

Onu bir ağustos sıcağında astıklarında olduğüne değil, milletine cellat olanların nasıl olup da yaşadığına yandım. Daragaçına sessizce konduğunda hürriyet kısıları, o artık milletin kalbinde yaşayacaktı.

DARAĞACI konuşmaz... Suskun ve utanmazdır. Bir zamanlar yeryüzünün bütün güzellikleri ile kucaklaşıp, hayata çiçekler açtığı bir dönemi unutmamıştır. Yine de tahayyülüm, dalları ve yaprakları ile "Can veren" bir ağacın, ne kadar "odun" da olsa "daragaç" oluşundan utanabileceğini söylüyor. Ama daragaç kuranların "kereste"liğine hiç bir zaman için bunu

söylemek mümkün değil.

6 Ağustos 1920'de Beyazıt Meydanı'nda kurulan o daragaçlarından birinde Urfa Mutassarrıfı Nusrat Bey'i asanlar, nişanlarla dolu kıyafetlerini ve kılıçlarını çıkarıp, akşam yemeklerini harem-i ismeti ile yemişlerdir. Ortada iştah kapayan bir durum yoktur ve onlar, ipek esvaplara bürünmüş evlatlarını paşa baba olarak okşamışlar ve besili al yaklarından öpmüşlerdir. Vatanı iyi evlat yetiştirmenin, mutlu

bir devlet adamı olmanın bahtıyarlığı içinde ertesi günü makamlarına oturacaklar ve yeni bir yurtseveri daragaçında salandıracaklardır. Yüzlerce insanı katledip mallarını yağma etmekten sanık Nusrat Bey, eşi ve çocukları, o gün sofralarına bu ganimeti değil, kuru ekmekle bir baş soğanı koyabilmişlerdi.

Süreyya Sami Berkem'in "Unutulmuş Günler"i benim başucu kitaplarımdan biridir. Geçmiş döneme sadece kulakları ve

gözleri ile değil bizzat yaşamak suretiyle şahit olan Berkem, Bekirağa Bölüğü'nün hücrelerinde gün sayıp ölüm randevusuna çıkanlardan biriydi. (Süreyya Sami Berkem, Hilmi Kitapevi, 1960)

Urfa Mutassarrıfı Nusrat Bey ile diğer mazlumların çektiği çile ve işkenceyi ve o "ayıp"la örülmüş hücre duvarlarında, isyanın yazdırdıklarını hafızasına naklederek bu nesile getirmiştir.

Hakikati "buza yazmak" ve

İSTANBUL'un DEĞİŞİK SEMTLERİNDE
8.1.1990-20.10.1990 Tarihinde
Tesbit edilen
"S A D A K A T A Ş L A R I"

1-RAMAZANOĞLU CAMİİ(Cerrah paşa'da SADAKA TAŞI'nın yeri değiştirilerek hazirenin içine naklettirilmiş olup SADAKA TAŞI'nın üstünede desenli bir küllah şeklinde taş konulup betonla yapıştırılmıştır. Giri renkli ve bilezikli sütun orta kısmı ve üst göbek ortasındaki oyuk kısmı olup, ilgili mekanda muhafazayla bir mezar taşı veya bir sütun görünümü arz etmektedir. Konuya vakıf olmayan kişi bunun "SADAKA TAŞI" olduğunu bilemeyecek konuma oturtulduğunu ve bu taşın ne gibi bir işlevinin olduğunu bilemeyecek durumdadır).

2-ÜSKÜDAR ŞAİR KÜTÜBHANESİ karşısında 2 katlı ahşap evin önünde canlı duran belki tek örnektir. Ahşap evin 2 metre(Muhtemelen)önünde yarısı yere gömülü 1,5 metrelik uzunluğu dışarıda görülmektedir. Giri renkli,bilezikli,sütun orta ve üst kısmında oyuğu vardır. (Üst oyuğu betonla kapatılmış durumdadır).

Muhtemelen önünde SADAKA TAŞI olan 2 katlı ahşap ev KÜTÜBHANE'nin müstemilatı olması muhtemeldir(Hacı YUSUF NABİ 1642-1712 M.ÜRPA'lı olup DİVAN ŞAİRİ'dir.

Padişah Müsahipliği yapmıştır.17.asrın 2.nci yarısı kütüphanesi ESKİ HALKEVİ,daha sonra ÜSKÜDAR Eski EYLEMİNE dairesi şimdide tekrar ÜSKÜDAR BELEDİYESİ'ne bağlı ŞAİR NABİ kültür etkinlikleri yapılmaktadır.

İ Türk İSLÂM Eserleri Müzesi-GALATA MEVLEVİHANESİ"İbrahim Müteferrika İNTİSAS KÜTÜBHANESİ T.C.KÜLTÜR BAKANLIĞI Divan Edebiyatı Müzesinde NABİ Efendinin sergilenen 3 adet EL YAZMASI DİVANI mevcuttur.)④

1- Dipnot olarak verilecek bu bilgilerin sadaka taşıyla ilgili yoktur...

3-Azîz Mahmud HÜDAYÎ Camî(Türbe karşısında imaret kapısıyla Hünkar Mahfeli iç çıkış merdivenin dış penceresinin köşesinde bulunmaktaydı).

Köşe kısmında 1986 senesine kadar orada dikili vaziyette duran SADAKA TAŞI o kısma Camide faaliyet gösteren özel Azîz Mahmud HÜDAYÎ VAKFI tarafından İMARET'in ön kısmının yer çalışmaları yapılırken karo taşlarının döşemelerinin yerleştirildiği zaman yarısı(SADAKA TAŞI)aynı taşın bulunduğu yerin altında diğer yarısı hazire kısmına(İMARET'in mezarlığa bakan 1.nci penceresinin çöplerin konulduğu yerin yanına atılmıştır. Ve SADAKA TAŞI zamanında bina sarıya boyanırken"BERHÜDAR ve GÖNÜL RUHU" ve "BERHÜDAR" olanlar tarafından"BERHÜDAR"da sarı renge boyanmıştır.Daha sonra"BERHÜDAR" eski mez altın harflerle tarihte yad edilen ve halen anlatılan ve sonsuza değin anlatılacak olan bedîf kültürümüzün sosyal yapılaşması ve gelişmesi vesile olan ve her biri o kültürün GÖNÜL RUHU remzi ve işaret taşı olan ve her biri kendine göre bir sistemi ve işlevi olan "BERHÜDAR" ve "GÖNÜL RUHU" şifreli gönül ışığı "BERHÜDAR" TÜRKLERDE SOSYAL YAPILANMA VE İMARET OLMA"BERHÜDAR OL,HOŞ GÖRÜŞ,KÜLTÜR VE İMARET OLMA VE GÖNÜL RUHA... SANATÇI GALAKSİSİNİN AYNALARA YANSIYAN IŞIK VE GÖNÜL RUHU HÜZMELERİNİN ve her bir semti bin cihan değer mekanlarına İMARET ORDUSU tarafından serpiştirilen O ruh ve O ruhu ima ve yansıtan..."ne olduğu meçhul ve mağdur,atanların ve sökenlerin bilinçsizce manadan uzak ve ne yaptıklarını TAŞ DİLİYLE orada durarak haykırmakta ve bunun hesabını ötelere ötesi ölüm ötesi bir hayatın başlangıcında vereceklerini haliyle,duruşuyla onlara serzenişliyerek MAĞDUR YATILAN'dır...

4-Küçük AYASOFYA'da İMARET'ye giderken Hattat,Ebruzen BERHÜDAR ve EBRU Beyin HÜSE-İ İMAR ve BERHÜ atelyesinin az ilerisinde yarısı yerde feryad halinde diğer kısmı bulunduğu yerde TAŞ DİLİYLE SUZİ DİLARA olmuş ve bir hayır sahibinin düşüncesini hep bekler durumda meçhuldur...

5-Gülhane Park girişi karşısı ZEHRA SULTAN CAMİ önünde(SOĞUK ÇEŞME ASKERİ RÜŞDIYESİ)bulunmaktadır.Yarısı meçhul bir kısmı dışarıda olduğu halde feryat içinde inlemektedir...hani bir zamanlar GÖNÜL DOSTU insanlar varya olduğunu beklemektedirler.

6-Bâb-ı Hümâyûn-İMARETİ CEDİDE kapısının basamaklı merdiveninin solunda bir kısmı yerde diğer parçası kavuşacağı günü bekler ümidiyle meçhuldur...

7-DİVAN EDEBİYATI MÜZESİ-GALATA LEVLEVİHANEİ avlusunda Hünkar Mahfeli karşısında avlunun orta yerinde...sanki asrın padişah-

hı gelecek gibi tam kapısının pişgahında hazır bekler ve onun kapısını temâşa eder vaziyetde GÖNÜL RUHU, merhamet ordusuna ve bir yandanda HÜSN-İ AŞK şairi ŞEYH GALİB Efendi ve diğer MEVLEVİ DEDE'lerine bakmaktadır.

SADAKA TAŞI'nın yarısı yere gömülü olarak ve üst çukurunun üstüne bir sütun kaidesi konulmuştur. SADAKA TAŞI'ndan habersiz olan bir ziyaretçi kişi bunun normal bir revak sütun olduğunu anlar.

SADAKA TAŞI'nın özellikleri olan giri, kurşuni renkliliğini burada görmek mümkündür.

Bilezikli, ortasında oyduğu bulunmaktadır. Orta kısmındaki oyuk SADAKA TAŞI'nın aynı mekanda zamanla yapılan restorasyon çalışmaları esnasında yer değiştirilince buraya konulurken o kısım yerin altında kalmıştır...

E-ÜSKÜDAR çarşısı koca ...'nın yaptığı ...'ın karşısında ... CAMİ'nde(...).

Hoca Efendinin ...-TARİH-... (11) ... nüshasında yazdığı bu bilgi bugünkü araştırmalarımızda bu ...'na raslayamadık.

-KARACAAHMED'te ... yolu üzerinde" ... denilen YAVUZ SULTAN ... zamanında yapılan 2.nci ... zamanında onarılan binada ufak boyda ... 7 sütun görüldüğünü nakletmiş(Suherl ...).

Hoca Efendinin bahse konu olan ilgili mekandaki..."ufak boyda ... 7 sütun"bilgileri incelediğimiz ve İstanbulun değişik mana mekanlarına serpiştirilmiş yerlerindeki SADAKA TAŞI özelliklerini zorlamaktadır...

Metinde verilen bilgilerden ve tesbit edilen ... danda anlaşıldığı kadarıyla ... da ve semtlerinin değişik mekanlarına serpiştirilmiş MERHAMET ORDUSUNUN GÖNÜL RUHU SADAKA TAŞI'ni tüm mana ve ibadet mekanlarında ve hayır yapılan yerlerde(İmarat, Cami, Medrese, Tekke, Darbe, Dergah, Mevlevihane vb. mana mekanlarında) mutlaka ama mutlaka aynı renk evsaf ve standart norm ölçülerde birer adet SADAKA TAŞI mevcuttur.

Bu liste dahada yapılacak detay bir etüd envarterleme çalışmasında genişletebiliriz.

Bu sayılan mekânlar(Perspektif simetrisi ayna olacak şekilde) Lakin Eskimez bedîf bu KÜLTÜRE uzak veya bilgisi olmayan ve konuya uzak kimseler tarafından bu incelik, nazeninlik ve bu HOŞ GÖRÜ BERHUDAR OL kültürü acı ama acı ellerden ve onların balyoz darbelerinden...

Tek başına, yarı veya bir ucu kalacak derecede toprağa batmış

veya ayakta tam halde yarım sütun(Norm ölçülerinde olmadan)olarak
her yerde arayıp MERHAMET ORDUSUNUN SAMANYOLU AYNASINA YANSIYAN
IŞIK DEMETİ'yle bu konu zenginleştirilebilir.

Ve denilebilirki bir zamanlar bu topraklarda yaşayan bu kül-
tür ve onun hoş görü iklimi acaba nereye gitti...

Ve şairin mana yüklediği mısralarında işaret ettiği şifreli
ışıkta belirttiği..."HOŞÇA BAK ZAFİNA KİM ZÜBDE-İ ADELSİN SEN

MERDUM-İ DİDE-İ SAVAN OLAN ADEM sen..."

HUSH-İ AŞK ŞAİRİ

ŞEYH GALİB

10.Ağus.96

Üsküdâr

Not:Bu yazıyı hazırlarken azda olsa konuya ışık tutsun anlayışıyla
Ord.Prof.Dr.A.Süheyl ÜNVER Hoca Efendinin HAYAT-TARİH/1967(11)12
makalesinden istifade edilmiştir.

*Liputan
İzmir Pamukçular Odası*

Adnan Kallı ALPAY

Topkapı Sarayı müzesi

(Teknik Ressam)

TİF=⁷⁰⁻²¹²⁰512 04 80 / 3 hat (iis)

TİF=0-216-342 67 91 (ev)

üsküdar

"İbrahimi güzellik;Eyyubi Sabır"

A R A B İ Z A D E

MEHMED BEHCET EFENDİ(Görgün)

(1893/1966)

Mevcut bitişlerden
özet yapılmıştır.

1893 yılında kaleboynu eski arabî cami bitişğinde babası Hamid beyin evinde dünyaya geldi.Babası tarafından şer-iyede katip akra-balarından hoca efendiye ilk hüsn-i hat öğrenimi için gönderildi.

İlk bilgi ve meşklerden sonra bu hoca tarafından Mısırlı İbrahim paşa(Millizadeler)nın torunlarından Balibeyzade LOBUT Ahmed Vefik efendi-ye hüsn-i hat yazının diğer çeşitlerinin öğretimi için takdim edildi.

Şimdiki Balıklı Göl(Rızvan Ahmed Paşa Cami)minyatür Osmanlı Mimari eseri tarihi medresede gün boyunca yeni hocasından hüsn-i hat meşki alıp geceleri eve gitmeyip hüsn-i hat yazının ilerlemesi için Ahmed Efendinin dizinin dibinden ayrılmamaya gayret ve bilgilerinden istifade için özen gösterirdi.

Arabizade tam bir teslimiyetle"yazıdan meşk,hocasından feyz,ruhun sanatta aradığı ali incelik ve nazeninliği ve özellikle estetiğini hüsn-i hattın ruhani mühendisliğine vakıf olmak için sabahlara kadar meşk,mürek-kebat ve karalamalarla meşgul olurdu.

Arabizadenin ilk imla hocası Abdülvahhab Efendidir.Ve hattatın ilk acemi çıraklık devresi eserleri H.1326/M. tarihini taşır ve bu yazılar 58 meydanı ismiyle anılan Nimetullah(AĞ)camii ve birde Döşeme(İbrahim Halil Tekkesi)camisinde bulunmaktadır.

Arabizade 17 yaşında evlendikten sonra 5,5 yıl Medinede askerlik yapmıştır(seferberlikte)Bir rivayete göre bu zaman sürecinde Mescidi Nebe-vinin hüsn-i hat yazılarını yazmıştır.

Askerlik dönüşü Urfada bazı okullarda hüsn-i hat dersi verip harf inkılabından ötürü hüsn-i hattın yasaklanmasıyla vefatına kadar olan sü-reçte geçim derdiyle sıkıntılı günler geçirmiştir.

Hamud,Bahaddid,Fazlı,Reşid,Emine,Ayşe,Saime isimlerinde çocukları vardır.Harf inkılabından sonra bahçecilik daha sonra 40 yaşlarına kadar Urfa ve Siverek Tekel memurluğunda görev yapmıştır.

Arabizade Türk kültür ve sanat hayatına kazandırdığı nadide levha,taş kitabe,dua kitapları,mezar taş yazılarıyla ve hüsn- i hat eserleriyle kültür ve sanat ortamından 1500 km.uzaklıkta büyük bir hizmet ifa etmesi-ne karşın bu dezavantaj onun ve yazısının tanınmamasına sebep teşkil et-miştir.Yazıp ürettiği eserlerini 5 ve 10 liraya alıcı bulur veya bulmaz evâne dönerdi.

Arabizadenin memuriyetden istifası sanat hayatında bir dönüm nokta-sı oluşturmuş 1935 te harf inkılabının hüsn-i hat yazı üzerindeki yasal süre kaldırıldıktan itibaren icra ettiği hüsn-i hat sanat alanında az sa-yıda eser veren Arabizade vefatına değin bu süreçten itibaren hüsn-i hat eser yoğunluğu,estetik harf ve levha nazeninlik ve sürati dikkat çekicidir.

Arabizadenin bu gün Urfa camilerinin tamamına yakın bir bölümünde,taş ve kağıt üzerine isli mürekkepli binlerce el yazısı,mezar taşı yazı-ları bulunmaktadır.

Hattat C.Sülüs yazılarında tuğra görünümlü Celi Divani yazı çeşi-dinden imzasını atar(Bu tür bir imza hemen hemen Türk Hat sanatı boyunca kullanılmamış bir imza çeşidi olup buluş olarak ilginçtir)Celi Talik eser-lerinde Talik yazı ile Rakımehu ketebele imzasını kullanır.

İlk çıraklık devresi yıllarında Celi Sülüs hüsn-i hat ile siyah de-ri üzerine hocası Ahmed Vefik Efendi gibi beyaz mürekkeple amatörce levha-lar yazar.Ayrıca imzasız(Ketebe)nesih yazının güzel örnekleri sayılabile-cek fıstiki yeşil ve leylak renkli mürekkeplerle el yazması dua kitapları-bulunmaktadır.Çıraklık devresi amatör eserlerine Divani hüsn-i hat ile imza(ketebe)lar,aynı süreçte Celi Talik eserlerini daha ustaca resmettiği görülür.

Arabizadenin İstanbul/Üsküdar Özbekler Tekkesi mihrabında etrafı ebrulu bir yazı bulunmaktadır.Oğlu Bahaddin bey tarafından nakledilen bir

bilgi...babam Behcet hoca Diyarbakırlı Musa Azmi(HAMİD)beyede ders vermiştir...diye belirtir.

Arabizade ürettiği eserlerine yazdığı Urfa ibaresinde anlaşıldığı kadarıyla eserlerinin % 100 zünü oturduğu memleketinde yazmıştır.

Ve hatta taş kitabeleri için özel bir usta yetiştirdiği de rivayeten söylenir.Arabizade süratli yazar,çeşitli buluşlar yapar,yazılarının bazılarını önce yumuşak kalemle çizer,yazıyı hazırlar,kamış kalem açar ve daha sonra esas yazıya geçerdi.

Kalıp levha yazılarda hazırlayan hattat ünlü hattatların eserlerinde kendi harf,hareke,süs ve tezyinat yorumuyula bütünleştirerek nazenin ve estetik eserlerde üretirdi.

Bir örnekleme yapılırsa Müderris hattat Mustafa RAKİM Efendinin(2.nci Mahmud:hüsn-i hat hocası)La havle vela kuvvete illa billah"eseri levhaları arasındaki maksimum ve minumum estetik ve harf yorumu iyi incelenirse biri muhakkak diğeri Celi sülüs olarak üretilen bu hüsn-i hat eserlerin harf ve diğer süsleme objeleri birbirini tamamlayan yalnız farklı ellerden resmedilen güzel nazenin eserler olduğu ve iki hattat arasında icra ettikleri aynı sanat ve yazı çeşidindeki ustalık,maharet,bilgi ve tecrübeleri görülür.

Arabizade kendisini yazı yazarken hayranlıkla izleyenlerle konuşur küçük yaştan itibaren hattatlığa olan merak ve teecessüsünü anlatır..."ben yazmıyorum yazdıran yazdırıyor"diyerek tevazu gösterirdi.Bu bana yaratıcının lütuf ve ihsanıdır anlamındaki"Haza min fağli rabbî"derdi.

Harf bozukluğunu tashih etmek,düzeltilip yeniden yazmak ona çok kolay gelirdi.Yazı yazarken kalem akışını,islî mürekkebin çizdiği ufuk yoculuğunu aynı kıvraklık ve hareketle devam ettirmek bilgi,kabiliyet,tecrübe ve hüner isteyen bir iş olup hattat için bu çok basit bir işlem den ibaretti.

Bunları başarıyla uygulayan hattatın görsel olarak levha ve ürettiği eserlerde diğer bir özellik matematiksel denge ve sadelik,estetik göze çarpar.Arabizade son dönem hattatlar arasında Neçmeddin Okyay,Halim Özyazıcı vs.hattatlar arasında hüsn-i hat yazı çeşidinin tümünde(şes kalem/6 çeşit)ustalıkla yazabilen faziletli bir şahsiyetti.

Arabizade Mareşal Fevzi ÇAKMAK beye bir yazı yazı gönderdiği içinde Fevzi ÇAKMAK tarafından bir teşekkür mektubu aldığı nakledilir.

Erzurumlu Ebruzen,Hattat Fuat BAŞAR Hoca Efendi Arabizade için..."Tarz itibariyle Kazazker İzzet Efendi'nin yazılarının özellikleri göze çarpar ve nevi şahsına has yazı ve istif,buluşlarıyla değişik bir hattat ve Arabizade Urfalının kendine has kavruk yüz hali,içine kapanık,kendi his dünyasında dış dünya kendisinden habersiz kendisi dış dünyaya sitemkâr gönlü tatlı bir hüznle dopdolu diye"arabizadenin hüsn-i hat yazılarına bakarak önu böyle tanımlar.

Ve son olarakta şunu söyleyebilirizki kendi kendini zaman ve dönem sürecinin tüm dezavantajlarına rağmen yetiştirmiş"İbrahimi güzellik;Eyyubi sabır"da bir sanatkar yeri doldurulamayan meşhur bir hattattır.

Adnan ALPAY
Teknik Ressam
Divan Edebiyatı Müzesi
7.1.1997

15.1.97
Sanatçı / Muzaffer
Muzaffer / Sanatçı
Etkinlik / Birlikte
Verildi.

"1.NOLU ESER"

Levhadaki Eserin YAZI GEÇİDİ:Celi Sülüs(girift-Tuğra).

Levhadaki Eserde bulunan diğer YAZI GEÇİTLERİ:Sülüs,Celi Divanî,Rika,
Divanî(Ana yazı TUĞRALI
yazının dışındaki tüm ufak
müşn-i hat yazılar Eseri
kılki olarak resmedilmiştir

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI TARİH(AY ve Gün):22 şaban 1369-H.(1949-M.)

Levhadaki Eserin HATTATI:Ketebehu BEMCET ARABİ

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI YER:URFA.

Levhanın 1979-1984 senelerinde ESERİN BULUNDUĞU YER:Hatırlanmıyor.

Levhanın ŞİMDİ BULUNDUĞU YER:Bilinmiyor

Levhadaki Eserin HÜSN-İ HATTI:

Levhadaki Eserin OKUNUŞU:Fetebarekellahü ehşenül halikin(Tuğralı ana yazı

Bismillahirrahmanirrahim.

Maşaallah.

Haza min fadlî rabbî.

Sedekallahül azîm.

Levhadaki Eserin MARASI:

Levhadaki ESER HAKKINDA:Levhadaki eserin orjinal nüshası gayet büyük
ebatta olup harikulade bir şekilde matematik-
sel ölçüler içerisinde hendesi estetik kural-
ları gözetilerek sade ve dengeli ve her yazı
geçidinden ıslı mürekkeple resmedilmiştir.
Levhadaki Eserin ana yazısı(Tuğralı girift is-

istif)büyük ölçülerde kalıbı hazırlanarak diğer ana yazıya nazaran ufak hüsn-i hat yazılar Eseri Kilki olarak hüsn-i hat hususiyetleri ve en güzel harf meşkleri icra edilerek hendesi istif yapılarak ve özellikle ana tuğralı yazıda harflerin keşide ve tekneleri, nefes yerleri görsel olarak insana bedif ve uhrevi bir haz ve tefekkür düşüncesi verir.

ARABİZADE BEHCET Efendi istif yazıdaki maharet ve ustalığı takdir edilecek önemde olup yaşadığı dönem gözönüne alınırsa kültür ve sanat ortamından 1500 kilometre uzaklıkta hüsn-i hat sanatını icra etmesi ve eserler vermesi ve Osmanlı Hattatlarının son silsilesinden olması bakımından ayrıca dikkatlice daha kapsamlı bir şekilde etüd edilmesi gerekir bir önemdedir.

Özellikle Celi Sülüs yazı ve büyük ebatlarda istif hüsn-i hat kalıp yazıları özellikle görsel olarak hep göze çarpmaktadır.

Eseri kilki gibi hazırladığı bu istifler(kalıp olarak)de ARABİZADE çok başarılıdır.Hakeza Eseri kilki olarak hazırladığı ufak yazılardada aynı hususiyet,estetik,matematiksel hendesi nazeninliği,sadeliği görmek hissetmek,hissedebilmek ve bunu gönül gözüyle terennüm etmek mümkündür müşahhas olarak.

Tuğralı yazılar genellikle hattatlar tarafından Muhakkak hüsn-i hat yazı estetik ve hususiyetleri gözetilerek veya belki harflerin öylece o konuma gelmesi icap ettiğinden dolayı Celi Sülüs yerine Muhakkak hüsn-i hat ile resmedilirler.

Lakin ARABİZADE BEHCET Efendide yeryer Muhakkak,yer yer Celi Sülüs hüsn-i hat harflerini kullanmış olup daha çok bu ana yazıdaki tuğralı Ayeti Kerime'dede görüldüğü üzere Celi Sülüs ağırlığı hissedilir.

ARABİZADE BEHCET Efendi konuyla ilgili Ayeti Kerime'leri yan yana getirip güzel ve manalı istifler ve hüsn-i hat yazılar resmetmesi ayrıca özel bir hususiyetidir.Ve levhalarında bir resmi geçit gibi şaş kalem diye tabir edilen 6 hüsn-i hat yazı çeşidinden hüsn-i hat resmedip ve bunu eserlerindeki levhalarına devamlı suretde icra etmek gibi güzel bir hüsn-i adet'i vardır ve bunda çok başarılıdır.

ARABİZADE BEHCET Efendi Levhadaki bu eserde hüsn-i hat levha tarihini unutmuş olup bilahare kurşun kalemle"1369"hicri tarihini ekleyerek eserini noktalamıştır...

"7.NOLU ESER"

Levhadaki Eserin YAZI ŞEKLİ: Celi Sülüs (girift tuğra).

Levhadaki Eserde Bulunan diğer YAZI ŞEKLERİ: Sülüs (girift), Celi Divanî,
Rik-a.

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI TARİH (Ay ve Gün): 15 zilka'de 1374-H. (1954-M.).

Levhadaki Eserin MATLAK: Ketebehu BEHCE ALİBÎ.

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI YER: URFA

Levhanın 1979-1984 senelerinde ESENİN BULUNDUĞU YER: Hatırlanmıyor.

Levhanın ŞİMDİ BULUNDUĞU YER: Hatırlanmıyor.

Levhadaki Eserin MÜSE-İ MATTİ:

Levhadaki Eserin OKUNUŞU:

Sadekallahülazîm

Bismillahirrahmanirrahîm.

WALLAHÜ AKBAR

Maşallahü kane

Haza min Fedli Raboî

Levhadaki Eserin KATASI:

"7.NOLU ESERİN DEVAMI"

Levhadaki ESER HARİKASI: Bu harika istif ve dengeli hüsn-i hat eser Celi Sülüs hüsn-i hat ile kalıp olarak ana yazıdaki gıfift istif; Eseri kılki olarak ufak hüsn-i hat yazılar isli mürekkeple resmedilmiştir.

Levhadaki harikulade hüsn-i hat eser matematiksel ölçüler içerisinde hendesi bir hesaplama, denge ve nazeninlik gözönünde bulundurularak estetiksel bir görsellikle gönül gözüyle tamamlanmıştır. Kuran-ı Kerimden güzel ayetlerle müzeyyen bir şekilde ziynetlendirilmiş olan eser geç kalem diye tabir edilen hüsn-i hat yazı çeşitleriyle adeta süslettirilmiş ve bir kuyumcu titizliğinde hüsn-i hat sanatının gerektirdiği hesap, ölçü, sadelik, harflerin ve istifin birbiriyle uyum ve ahengi, keşide ve teknelerin mükemmelliği, yazı çeşitlerine hakimiyeti, mürekkep ve el akıcılığı, ve özellikle hüsn-i hat olarak Celi Sülüs hüsn-i hat yazıya ve istifine (ARABİZEDE DEMCELİ Efendi Celi Sülüs hüsn-i hat yazıda başarılı ve en çok o yazı çeşidinden eser veren bir kıymetli hattatdır) hüsn-i hat'larındaki nefes yerlerine, hareke ve süs tezyinatı ve özellikle onu diğer hattat'lardan ayıran ve imzasızda olsa hüsn-i hat yazısını bize tanıttıran ve adeta ARABİZEDE DEMCELİ Efendinin nevi şahsına münhasır bir şifre niteliği taşıyan eğik VAV harfi gibi "ÖZEL" si hüsn-i hat yazıya hakimiyetini ve bize ARABİZEDE DEMCELİ Efendiyi anlatması bakımından çok önemlidir.

Bu eserde hattat adeta emek verdiği, meşk ve mürekkebatını, isini hazmettiği intibahını insana terennüm ettirecek tarzda ustaca ve matematiksel estetik ölçüler içerisinde bir eser bize sunmakta olup kullanılan tüm yazı çeşitlerinden hüsn-i hat bir ziyafet ve nezafet, zerafet, gönül ruhu, kâmil kalemin o inleyen nağmeler gibi cızırtıların ~~xx~~ o içli sönsede içli içli kendince ~~yan~~ yanmaya devam eden, ^{zertin ağız} ~~ol~~ tebliğci, ve hasseten SÜZİ AİLEHAST'ın gönül gözümüze okutturmaktadır... Bu levha hakkında daha yazılacak, dile getirilecek bir çok mana olduğu halde...

"12.NOLU ESER"

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ:Celi Sülüs(Girift kalıp yazı).

Levhadaki Eserde bulunan diğer YAZI ÇEŞİDİ:Sülüs(girift),Celi Divanî, Divanî,Rik-a(Ufak yazıların tümü Eseri Kilki olarak resmedilmiştir).

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI TARİH(Ay ve Gün):30 Rebûlevvel 1379-H.(1959)

Levhadaki Eserin HATTI:Ketebehu EBRAR ALİ.

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI YER:URFA.

Levhanın 1979-1984 senelerinde ESERİN BULUNDUĞU YER:Tuzeken Camiî içerisinde mihrabın sol tarafında asılı durmaktadır(Bu cami Yıldız meydanından Hakimdede ve oradan beykapısına gidiste sol taraftaki bulunmaktadır.

Levhanın ŞİMDİ BULUNDUĞU YER:Muhtemelen götürülmediyse aynı yerde bulunması gerekmektedir.

Levhadaki Eserin HÜSN-İ HATTI:

Levhadaki Eserin OKUNUŞU:ALLAH celle celalühu.
BÜHRAN aleyhisselam.

Levhadaki Eserin KALASI:

Levhadaki ESER HAKKINDA:Levhadaki Eser Celi Sülüs hüsn-i hat yazı ile girift olarak üst üste 2 satır halinde(Ana büyük hüsn-i hat)kalıp olarak hazırlanıp isli mürekkeple resmedilmiştir. Ufak yazılar Eseri Kilki olarak resmedilmiştir. Hüsn-i hat sanatının matematiksel hendesi ölçüler içerisinde sadelik,denge,kalıp ve Eseri Kilki harf ve istif meşki ve düzenlemesi harikuladidir. Yazıda ilk göze çarpan hüsn-i hat istif ve hüsn-i hat estetikdir.Levhadaki Bu Eserde harf,hareke, süs tezyinatı gayet ölçülü ve dengelidir. Zikredilen levha büyük olup isli mürekkeple yazılması tualden yeni çıkmış harikulade bir tablo güzellik ve hazeninliğinde insanı bedî ve lahuti,uhrevi bir haz ve gönül runuyla,görsel ve estetiksel manada bir gönül yolculuğuna ica bet ettirmektedir...

"12.NOLU ESERİN DEVAMI"

Levhadaki Hüsn-i Hat eserin hüsn-i hat sanatı ve estetik yönünden, denge, sadelik, matematiksel hendesi ölçü, meşk ve mürekkebat, kalıptaki ustalık ve inceliği, Eseri Kılki olarak yazılan ufak yazılardaki zarafet, ve incelik, estetiklik, el ve kâş kalem, sürat ve akıcılığı, Gönül Ruhuyla elin terbiye ve eser verimi, üretimi, ve özellikle ARABİZADEMİN daha, daha, dahada güzel ve zarif, nazenin olması için çaba ve emek, göz nuru sarfettiği ve tüm eserlerinde daima ön planda tutup vurguladığı ve bunu icra ettiği o güzelim istif ve yukarıda izahına kelime ve mana bulmakta güçlük çektiğimiz cümlelerin bütünü ve hasseten ayrıntı detayı bu levhada tüm ihtişamıyla ve bedîf, uhrevî, lahutî, gönül ruhu, gönül güzelliği, el terbiyesi "El hattül hendesi'tir ruhani vel cismani" dedirtmektedir.

Hattatın bu tarz yazmış olduğu hüsn-i hat levhalarına belkide en-güzel örnek teşkil etmektedir.

Harflerin keşide ve teknelerini (Yazı gayet ~~çok~~ büyük ebatda olduğu gözününde bulundurulursa...) etüd edip incelerken büyük ebatlarda resmedilen bu ve bugibi levhalardaki eserlerin harfleri insana ruhu hendesenin (Mühendisliği) sır ve inceliğinin formül ve merakını ve bu vesileyle heyecanını, tecessüsünü uyandırıp dünya gibi kendi ekseni etrafında dönen dairenin çeperlerinin merkezden işaretli 4 noktasına iz düşümü düşen ve 75 derece eğimle eğimlenmiş, boyun eğmiş, terbiye edilmiş nokta, nokta... ve nokta, hüsn-i hat, hüsn-i ahlak, hüsn-i edep, Gönül ruhu, Gönül gözü, hendese-i ruhani vel cismani, ve başka kelimelerde saklı izahında aciz kalınan duygular, terennümler ve...

"43.NOLU ESER"

Levhadaki Eserin YAZI ŞEKLİ: Celi Sülüs (Eseri kilki olarak, yer yer girift satır nizama halinde).

Levhadaki Eserde Bulunan diğer YAZI ŞEKLİ: Ta'lik, Celi Bivani

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI TARİH (Ay ve Gün): 9 Muharrem 1366-H (1946-M).

Levhadaki Eserin HATTATI: Ketebehu BENCET ARABI

Levhadaki Eserin YAZILDIĞI YER: Levhada nerede yazıldığına dair bir ibare mevcut değildir. Muhtemelen diğer levhalarında olduğu gibi ARABİZADE BENCET Efendi bu levhadaki eserinde URFA'da yazdığı ağır basan bir kanaattir.

Levhanın 1979-1984 senelerinde ESERİN BULUNDUĞU YER: URFA'da Tarihi çarşı (Kahani dönemi URFA'daki osmanlı eseri) GÜMRÜK HANI MESCİDİ'nde ve bir tane el yazması Celi sülüs Tuğralı BESMELE ile Mescidin penceresi içinde çerçevesiz halde bu iki eser durmaktaydı. GÜMRÜK HANI MESCİDİ'ne bakar (Fahri imamlik yapan zat) ATTAR Pazarında "ATTAR İSAnın" karşısında ilgili tarihte pamuk satışını yapan zata fotokopisini aldıktan sonra bu levhaları çerçeve yapıp asılması veya kaybolur, atılır mülahazalarından ötürü bize ve-

rilmesi mümkün olurmu dedik.Kabul etmedi ve o el yazması 2 adet ARABİZADE Hüsni-i Hat levha eser 1979-1984 yıllarında sırta kadem bastı.O zâtı CEMİL bey(URFA'da yaşamış şimdi merhum"ALLAH c.c.Rahmet eylesin"Mardinli Molla SAİD Efendinin"NARINCI CAMİİ EMEKLİ İMAMI")ile tanımaktadır.

Levhanın ŞİMDİ BULUNDUĞU YER:Bilinmiyor(İlgili zattan sorulabilir).

Levhadaki Eserin HÜSN-İ HATTI:Kelamı Kibar(Güzel ve manalı,manevi söz)
Ve SABİT`la ilgili HADİSİ ŞERİF.

Levhadaki Eserin ORJİNİ: Tez olma Teemmül kıl her hale tahammül kıl.
Tedbiri bozar Takdirüllah Tevekkül Kıl.
ve

HER SABİTİN ZAFERE(Hadisi Şerif).

Levhadaki Eserin KAYNAĞI:

Levhadaki ESER HAKKINDA:Levhadaki bu eseri anlamaya çalışırken şu tevaffuk husule geldi.Bu gün 26 haziran 96 çarşamba(Yaklaşık olarak Topkapı Sarayından geçici görevle 26 gündür Divan Edebiyatı Müzesi ŞEYH GALİB EFENDİ,hüsni-i Aşk makamına ve Galata Mevlevihanesi Hünkar Mahfeli girişindeki odada şu satırları yazıya dökerken ŞEYH GALİB Efendi'nin...Tedbiri Terkeyle takdir hüdanındır Sen yokmu o hep vehmü gümanındır...dizeleri ve önümdeki ARABİZADE Celi Sülüs(Eseri Kilki)hüsni hat levhasındaki...TEZ OLMA TEEMMÜL KİL HER HALE TAHAMMÜL KİL.TEDBİRİ BOZAR TAKDİRÜLLAH TEVEKKÜL KİL(Bu kelamı kibarın kime ait olduğu tesbit edilemedi)kelamı kibar veciz,manalı,nazenin,manevi ve uhrevi söz dizeleri ve GÖRÜL GÖRÜLME yazı ve çizgilere,noktalara dökülmüş bu iki ibarenin kesiştiği ışık şifresinin aynı istikamete maksimum ve minimum helezonik parabol aralarında sınır kilit taşları mana ve merkezde GÖRÜL NOKTASI SUZİ DİLARA'ya işaret edip ve yine SUZİ DİLARA dairesinde kendi eksenini etrafında dönüp birleşmesi ve bu mekanda 2 KELAMI KİBARIN tevaffukla yek vücut olması... Ve bir ışık hüzmeleri gibi manidar bir işaret

"43.NOLU ESERİN DEVAMI"

ve FİLİT TAŞI'na seyir defterinde seyretmektedir...

İsli mürekkeple Celi SÜLÜ ve Celi Ta'lik olarak yer yer girift satır nizamı halinde resmedilen HÜSN-İ HAT Eser HÜSN-İ HAT ölçü ve harf, istif estetiği yönünden ve ESERİ KILKİ olarak KALEM AKIŞI'nın izini göstermesi bakımından güzel bir örnektir.

Matematiksel hendesi ölçüler içerisinde sade, harf, hareke ve süs tezyinat objeleri düzenli olup görsel olarak gözü ve gönlü estetik yönünden rahatsız etmemektedir.

Bu eserde eserin nerede yazıldığı belirtilmemiş olup diğer tüm levhalarında belirtilmesi araştırılması gereken bir husus olup acaba bu eserini nerede(ORFA dışında)resmettiğini ve ORFA dışında nerele-re gittiğinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

2.nci satırdaki İERFETÜLLAH 2.nci satır harf üstüne resmedilerek bir saygı ifadesi ve tevazu' gösterilerek eser nihayete erdirilmiştir.Bu eser büyük ebat'da olup küçültülmüştür.

"51.NOLU ESER"

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :Celi Tuluş(Girift-Müsenna-Aynalı, Simetrik)

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :SULUS, Celi Divanî, Rika

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :SULUS, Celi Divanî, Rika

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :SULUS, Celi Divanî, Rika

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :SULUS, Celi Divanî, Rika

Levhanın 1971-1974 senelerinde yazıldığı YER:Bilinmiyor.

Levhanın ŞİMDİ BULUNDUĞU YER:Bilinmiyor.

Levhadaki Eserin YAZI ÇEŞİDİ :SULUS, Celi Divanî, Rika

Levhadaki Eserin OKUNUŞU:Men Sabere Zafere.

Levhadaki Eserin MANASI:Şafer SADR edenlerindir.

Levhadaki ESER HAKKINDA:Levhadaki Eseri anlatacak kelime bulmakta zorlandığımı ifade etmem zannediyorum doğru olur.Aşağıda HÜSN-İ AŞK şairinin pişgahında o ana hiç hatırıma gelmeyen bu nadir ifade ve duygular bu an kaleme dökülmüştür... Levhadaki HÜSN-i Hat eser harikulade müsen-na(Aynalı/Simetrik)HÜSN-i Hat istifıyla göz ve gönlü görsel olarak"AÇILDI ÇOLU, ÇÜZÜ PERTEV FAYZİ)dedirtmektedir.

Bu levhadaki Eseri 21.haziran 96 Cuma günü saat 15.00'da LEVLEVİ DERGAHI(Divan Edebiyatı Müzesinde)çalışma odamda(Hünkar Mahfeli-nin sağ taraftaki merdiven altı)anlamaya ve dilimin döndüğü kadarıyla terennüm ederken ve yazıya dökerken ALLAH c.c.'nun dostu,bu EVLİYA KATAMI'nda HÜSN-İ AŞK şairinin HÜSN-İ AŞK ve HÜSN-İ EDEB makamında Levhadaki bu HÜSN-İ HAT yazıya bakarken şu hakikat tevaf-fuk eyledi.

Yüz hatlarının,ve yüz çevresinin ifade ve res-medildiği istif'de,HÜSN-i Hat yazının orta kısmının üstüne 75 derece eğimle eğimlenmiş "Zİ"harfinin"Zİ"başlarının REPES YERLERİ bırakılarak birleştirilen ve teşbihte hata yoktur ışıktaki gifreye...

... Siyah tennureleri giyen ve ALLAH'a c.c.'ha elini her iki tarafa açarak SEMA EDEN bir DERVİŞ ve o SEMA EDEN bir derviş ve onun alt kısmında yine "Zİ" harfinin devamı "FE" harfiyle "RA" harflerinin NEFES YERLERİ bırakılarak birleştirilerek siyah tennureleri giyen ve ELİ DE-YAZ (üstünler) ve daha uzunca açan ve 75 derece eğimde ve NOKTA halinde ELİNİ ALLAH'a c.c.'ha açıp SEMA EDEN 2.nci bir DERVİŞ...

Onun alt kısmında TAM MERKEZ'de "SAD-BE ve RA" harflerinin 75 derece eğimlerle eğimlenmiş ve NEFES YERLERİ bırakılarak, birleştirilen SİYAH NOKTA içinde iki toplu içine NOKTACIĞI baş kısmı BEYAZ KALAN ve SİYAH TENNURELER'i giyerek ELİNİ ALLAH'a c.c.'ha SEMA EDEN bir 3.ncü DERVİŞ...

En alt'da "LİM" ve "RA" harfinin 75 derece eğimiyle eğimlenmiş ve NEFES YERLERİ bırakılarak birleştirilen BAŞ KISMI KAYBOLMUŞ ve SİYAH bir NOKTA İÇİNDE tennurelerinin ETER KISMINA TUTUNMUŞ ZİKİR HALKALARI ile ZİKREDİP SEMA EDEN; VARLIĞI İÇİNDE YOK OLMUŞ veya YOKLUĞU İÇİNDE VAR OLMUŞ, VAR EDİLMİŞ ve ALLAH'a c.c.'ha kulluğunun faniliğiyle DİZ ÇOKUP ELİNİ, GÜNLÜĞÜ, DİLİNİ, TÜM BEDENİ'ni BİR NOKTA KALACAK şekilde "ELİNİ ALLAH'a c.c.'ha AÇAN İKİ GÖZ ve BİR EL... ve KALP HU" der gibi vede "YÜZÜNE VURAN AYDINLIĞIN KALBİNİN DERİNLİKLERİNE İNEBİLMESİ İÇİN AYRILMADAN YALVAR ONUN KAPISINDA" teslimiyetiyle 4.ncü bir DERVİŞ veya; MESNEVİ'nin ışıklandırdığı IÇIK NOKTALARINDAKİ NOKTA ve FARE ve DIĞKALARI gibi TENNURELERİ İÇİNDE SEMA EDEREK rakseden bir DERVİŞ bir PERVANE gibi JEMS'in etrafında DÖNERKEN varlıktan, yokluğa, yokluktan varlığa; I'den 4'de, 4'den I' re O MERKEZDE bir DAİRE ve bir NOKTA İÇİNDE, resmedilen HÜSN-İ HAT istifin NEFES YERLERİ'yle 5'şe bölünen VAKİTLERİ'nde 7 göğe "HU" diyen NEFESİYLE NEFESLE'nen HÜSN-İ HAT çizgi, NOKTA kıvrımları TÜM BEDENİN nefsinin, nefsanîyetini; FANİ CİHAN-DAN DARI BERAYA; Ölüm ötesi bir hayatın GÖZ ve GÜNLÜK kamaştıran kipistal IÇIK demetlerine doğru... ADAB ALMIŞ, edebîyle yol alan ve... "YOLLARA ÇIKMADAN YÜRÜ; YOLLAR İÇİNDEDİR SENİN..." mısralarıyla terennüm eden HADİKATÜL ERVAH (RÜHLAN ALEMİ) de GÜLŞERİN ARİF'de I DERVİŞ veya 4; yada I noktada 4; veya JEMS etrafında SEMA EDEREK DÖNEN BİR NOKTA... BİR HALKA, BİR ZİKİR, varlıktan yokluğa, yokluktan varlığa hem I ve hem çok... BİR BİRİ İÇİNDE GİRİFTİYLE GİRİFTLENMİŞ BEYAZLAR İÇİNDE DIĞKALI SİYAH NOKTA veya SİYAH NOKTALAR içinde 75 derecelerle eğimlenmiş HÜSN-İ HAT çizgilerinin hendesesinin tüm yazılarda remzi, rumuzu, hareket ve işaret, KİLİT TAŞI, BAŞ İÇİNDE 4 OLLUŞ; 4 İÇİNDE I BAŞ OLLUŞ... Bir biri içinde KAYBOLMUŞ, HÜSN-İ HAT NOKTA... MEVLEVİ, SELA ve SELAŞANE, sırlarla sınırlanmış bir dünya ve HADİKATÜL ERVAH'ın mana itibarıyla SABER, SABİR, SABİH... ve her şeyin bağlı olduğu ve onu kuşatı-

"51.NOLU ESERİN DEVAMI"

cı, koruyucu. Rahmet edilmesini sağlayıcı ESMA-ÜL HÜSNA...

NOKTA, DERVİŞ, LEVLEVİ, SEMA, HO, SABİR, ESMA-ÜL HÜSNA...ve SİYAH BEYAZ mana...

Levhadaki Eser ARABİZADE BEHCET Efendi tarafından hocası Ahmed Vefîk Efendi tarzında nefes yerleri bırakılarak girift Celi Sülüs olarak Müsenna(Aynalı-Simetri)Hüsn-i Hat ile resmedilmiştir.

İstif yukarıda anlatılmaya aciz kalınan o anki o makamda o an lütfettirilen kelimelerdeki hususları terennüm etmektedir.

Hüsn-i Hat yazı ARABİZADE'nin hocası gibi SİYAH ZEMİNE Beyaz MÜREKKEB`le resmedilmiştir.Ve müsenna olarak harika bir Hüsn-i Hat yazıdır.Üste 4 NOKTA alt`da 3 NOKTA 7 GÖĞÜ anlatır gibi Hüsn-i Hat, harf, zerafet, nazeninlik ve inceliği mükemmeldir.

ŞURKAY

ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT VE ARAŞTIRMA VAKFI

*25 Aralık 1990 tarihinde Şanlıurfa Valisi
T.Ziyaeddin AKBULUT başkanlığında
Şanlıurfa'nın tarihi kültürel, sanat eserlerini
bulup ortaya çıkarmak, bu maksat doğrultusunda
konferans, sempozyum, panel, kongre, seminer, sergi,
anma günleri ve benzeri faaliyetler düzenlemek,
iştirak etmek, maddi ve manevi katkılarda bulunmak,
korunmaya değer kültür, tabiat ve sanat varlıklarını
korumak ve tanıtımını sağlamak, projeler hazırlamak,
Şanlıurfa ilinin tarihi ve kültürel değerlerinin
yaşatılması ve tanıtılması için
gerekli araştırma ve derleme çalışmaları yapmak,
bu alanda yapılan çalışmalara maddi ve manevi
destek sağlamak amacıyla kurulmuştur.*

Yazışma Adresi : ŞURKAY Başkanlığı - Şanlıurfa Valiliği
TEL : (871) 315 25 - 312 98 FAX : 317 31
ŞANLIURFA

ŞURKAV

HATTAT BEHÇET ARABİ 2. HAT YARIŞMASI

Behçet Arabi

1893 yılında Urfa'da doğdu. Behçet Efendi (Arabi), ilk tahsilini Halilürrahman Medresesi'nde yaptıktan sonra Rüştîye'yi iyi derece ile bitirdi. Hat Sanatındaki kabiliyetini gören hocası ünlü bilgin Abdurrahman Muhibbi'nin tavassutu ile ünlü Urfa Hattat Lobut Beyzade Ahmet Efendi'den meşk aldı.

Divanî, Celî, Sülûs, Nesih, Ta'lik nev'inde yazılan başan ile yazabilen usta bir hattattır.

Birinci Dünya Savaşı'nda askere alınmış ve askerde fırka yazıcılığı yapmıştır. Şanlıurfa'da birçok camide bulunan kubbe, kapı ve duvar yazılan onun eseridir. Medine'de Peygamber Efendimiz (SAV)'in Makamını yazılan ile süslemiştir.

YARIŞMANIN GAYESİ

İslam Hat Sanatı'nın korunması, teşviki, yaşatılması ve geliştirilmesidir. İslam sanatları arasında önemli bir yeri olan HAT SANATI dalında dünya müslümanlarının paylaşacakları bir zevkin yerleşmesini temin etmektir.

KATILMA ŞARTLARI

Yarışmaya şartnamede açıklanan şartlara uymak kaydı ile İslam Hat Sanatı Dalında eser verebilecek herkes katılabilir.

Yarışmaya katılacak eserlerin hiçbir yerde yayınlanmamış orijinal eserler olmaları gerekmektedir.

YARIŞMANIN MUHTEVASI

Yarışmanın Dalı : Cefi Sülüs

Stil Anlayışı : Yarışmaya katılacak eserlerin klasik anlayış içinde ve klasik kaidelere uygun biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Değerlendirmede Esas : Yarışmaya katılacak eserler, sadece hat sanatı bakımından değerlendirileceğinden tezhip ve cam çerçeve istenmemektedir. Ancak, yazının etrafına siyah mürekkeple bir veya iki çizgi çekilebilir.

Yarışma Metinleri : Yarışmaya katılacak eserlerin metinleri: "Enbiya Suresi" Ayet : 83 çerçevesinde olacaktır.

وَايُوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ
الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

*Eyyûb'a gelince O Rabbine, "Başıma bu dert geldi.
Sen merhametlilerin en merhametlisisin!" diye niyaz etmişti.*

GÖNDERME ŞARTLARI

Yarışmaya sunulan eserler, kırılmadan, bükülmeden, ezilmeden Vakıf Başkanlığına ulaşacak şekilde düz veya rulo halinde ambalajlanarak 1 Ekim 1992 günü mesai bitimine kadar ŞURKAV Başkanlığı - Şanlıurfa Valiliği adresine ulaşacak şekilde ladeli taahhütlü olarak postalanacak ya da elden teslim edilecektir.

Eserler üzerinde yarışmacının kimliğini belirtecek hiçbir işaret bulunmayacaktır.

Yarışmaya gönderilecek eserler beyaz veya açık renkli, hat sanatına uygun kağıt üzerine siyah mürekkeple yazılacaktır.

Yarışmacıların kullanabilecekleri kağıtların ebadı 60 x 80 cm'yi aşmayacaktır.

Yarışmacı: Biyografisi, 1 adet fotoğrafı, hocaları ve çalışmaları hakkında kısa bilgiyi üzerinde kimliğini belirtecek hiçbir işaret bulunmayan kapalı bir zarf içinde eserin ambalajı içine koyacaktır.

DİĞER HUSUSLAR

Yarışmaya gönderilen eserler, Şanlıurfa 2. Kültür ve Sanat Haftası içerisinde sergilenenecektir.

Dereceye giren eserler ŞURKAV'ın malı olacak, gerektiğinde yurt içi ve dışında sergilenip kataloglanacak ve uygun görülenleri ayrıca yayınlanacaktır. Dereceye girmeyen eserler sahibine iade edilecektir.

Yarışmacılara Hattat Behçet Arabi Hat yarışmasına katıldıklarına dair birer katılma belgesi verilecektir.

HAT YARIŞMASI JÜRİSİ

1- M. Uğur DERMAN	Hat Uzmanı - İstanbul
2- Prof. Dr. Eklemaddin İHSANOĞLU	IRCICA Genel Direktörü - İstanbul
3- Prof. Dr. Ali ALPARSLAN	İ. Ü. Edb. Fak. - İstanbul
4- Hasan ÇELEBİ	Hanar - İstanbul

ÖDÜLLER :

Birincilik Ödülü	: 5.000.000.TL.
İkincilik Ödülü	: 3.000.000.TL.
Üçüncülük Ödülü	: 2.000.000.TL.
Mansiyon (2 adet)	: 500.000.TL.